

Glagoli kretanja u turskom i češkom jeziku - analiza primjera iz romana Orhana Pamuka Benim adım kırmızı i njegova prijevoda na češki

Korman, Mihaela

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:303820>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb](#)
[Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti

Katedra za češki jezik i književnost

Odsjek za hungarologiju, turkologiju i judaistiku

Katedra za turkologiju

**GLAGOLI KRETANJA U TURSKOM I ČEŠKOM JEZIKU – ANALIZA
PRIMJERA IZ ROMANA ORHANA PAMUKA *BENİM ADIM KIRIMIZI*
I NJEGOVA PRIJEVODA NA ČEŠKI**

DIPLOMSKI RAD

14 ECTS-bodova

15 ECTS-bodova

Mihaela Korman

Mentor: dr.sc. Petar Vuković, izv. prof.

Komentorica: dr.sc. Barbara Kerovec, doc.

Zagreb, 30. lipnja 2021.

Izjava o autorstvu:

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad *Glagoli kretanja u turskom i češkom jeziku – analiza primjera iz romana Orhana Pamuka „Benim adım kırmızı“ i njegova prijevoda na češki* izradila potpuno samostalno uz stručno vodstvo mentora dr.sc. Petra Vukovića i komentorice dr.sc. Barbare Kerovec. Svi podaci navedeni u radu su istiniti i prikupljeni u skladu s etičkim standardom struke. Rad je pisan u duhu dobre akademske prakse koja izričito podržava nepovredivost autorskog prava te ispravno citiranje i referenciranje radova drugih autora.

Sadržaj

UVOD	5
1. KRETANJE: Sastavnice događaja kretanja	6
2. KOGNITIVNO-LINGVISITIČKE DEFINICIJE KRETANJA I TERMINOLOŠKI OKVIRI	7
2.1. Definicija kretanja i terminologija prema Talmyju	7
2.2. Kretanje prema Zlatev et al.	7
2.2.1. Put.....	8
3. TIPOLOŠKA PODJELA JEZIKA S OBZIROM NA GLAGOLE KRETANJA	9
3.1. Put ili smjer kretanja.....	9
3.2. Način kretanja.....	10
3.3. Sateliti.....	10
3.4. Tipološka podjela jezika prema Talmyju	11
4. GLAGOLI I PREFIKSACIJA U ČEŠKOME JEZIKU	13
4.1. Glagoli kretanja	13
4.2. Prefiks ili predmetak	13
4.3. Podjela prefiksa i prefiksna tvorba glagola	14
4.3.1. Primjer prefiksne modifikacija značenja	15
5. GLAGOLI U TURSKOME JEZIKU	15
5.1. Opće značajke.....	15
5.2. Prostorna i načinska značenja glagola kretanja u turskome jeziku.....	16
6. ANALIZA 6.1. Uzorak i metoda.....	17
6.2. Smjernice.....	18
6.3. Analiza primjera.....	19
6.3.1. Glagoli izlaženja.....	19
6.3.2. Glagoli ulaženja.....	24
6.3.3. Glagoli odlaženja.....	30
6.3.4. Glagoli dolaženja ili prilaženja (približavanja)	33
6.3.5. Glagoli prelaženja.....	38
6.3.6. Glagoli silaženja ili padanja	42
6.3.7. Glagoli uspinjanja.....	49
6.3.8. Glagoli razilaženja.....	51
6.3.9. Glagoli skretanja.....	54
6.3.10. Glagoli prolaženja	56
6.4. Rezultati.....	59

6.4.1. Način iskazivanja puta u turskome jeziku	59
6.4.2. Način izražavanja prostornoga značenja prefiksa iz češkoga u turskom jeziku	60
6.4.3. Izražavanje načina kretanja u češkome i turskome	61
ZAKLJUČAK	63
POPIS LITERATURE	65
SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI.....	68

UVOD

Kretanje, iako naizgled jednostavna radnja, vrlo je složena funkcija ljudskoga organizma i nesumnjivo predstavlja fenomen proučavan stoljećima u okviru raznih znanstvenih disciplina. Glagol *kretati se* Anić (2007: 211), između ostaloga, definira na sljedeći način: „*prelaziti od jednog mjesta ka drugome*“. Budući da će ovaj rad kretanje promatrati iz lingvističke perspektive, nužno je ovaj pojam proširiti drugim terminološkim okvirima kako bi se utvrdila jasna razlika između jezičnoga fenomena proučavanog među lingvistima i mehaničke, odnosno fizičke sposobnosti živih i neživih tijela koja je predmetom istraživanja nekih drugih znanstvenih disciplina. Jezični pojam kretanje drugim riječima može se protumačiti kao isječak stvarnosti koji podrazumijeva niz psihomotornih radnji koje ljudski um percipira kao cjelinu te taj događaj, odnosno doživljaj toga događaja, nastoji verbalno opisati međusobno povezujući elemente koji uvjetuju naše percipiranje nekoga kretanja.

Kada iz lingvističke perspektive govorimo o komponentama koje utječu na našu percepciju i opojmljivanje kretanja, ne mislimo na psihomotorne funkcije ljudskoga središnjeg i perifernog živčanog sustava, već na karakteristike objekta ili osobe koja je u pokretu (subjekt radnje), fizičku okolinu te njihov međusobni odnos na temelju kojega zaključujemo o svojstvima kretanja kao što su način ili smjer.

Međutim, ono što kod najvećeg broja lingvista koji su se bavili ovo temom stvara problem, jest kako kategorizirati različite vrste kretanja i odrediti granice između statičnosti i kretanja. Stoga ćemo u prvome dijelu rada govoriti o pojmovima kao što su „događaj kretanja“ (eng. *motion*¹ *event*; Talmy, 1985:60), „situacija kretanja“ (eng. *motion situation*; Zlatev et al., 2006: 5) i „translokacija“ (eng. *translocation*; Zlatev et al., 2006: 7). Na temelju dostupne literature na ovu temu pokušat ćemo utvrditi koji glagoli odgovaraju našoj percepciji kretanja, a koji su, s druge strane, izvan te domene i neće biti uzeti u obzir tijekom analize koja će činiti drugi dio rada. Ovu ćemo kategorizaciju proširiti istraživanjem načina izricanja puta i načina kretanja u češkome i turskome jeziku, a svoje ćemo sudove temeljiti na korpusnoj analizi glagola kretanja izdvojenih iz turskog romana autora Orhana Pamuka *Benim Adım Kırmızı* (1998) i njegovoga prijevoda na češki jezik *Jmenuji se Červená* (2008) prevoditelja Petra Kučere. Kako bismo konkretizirali naše područje zanimanja, uzimat ćemo u obzir samo one glagole kretanja koji u češkome pomoću prefiksa izražavaju put kretanja, dakle, polazište će nam biti češki prijevod romana, te ćemo paralelno identificirati elemente kojima se njihova

¹ S engleskoga se leksem *motion* može prevesti dvama hrvatskima leksemima: *gibanje* i *kretanje*. Njihova se značenjska razlika u engleskome ne izražava pa je nužno naglasiti da ćemo mi u radu koristiti termin *kretanje* koje je u skladu s Talmyjevom definicijom pojma *motion event* s kojom ćemo se upoznati u nastavku rada.

funkcija nadomješta u turskome, kao jeziku koji prefikse ne poznaje.

Dakle, cilj ovoga rada je najprije utvrditi što su glagoli kretanja, koje su njihove sastavnice koje pobliže određuju kretanje, na koji se način one izražavaju u turskome i češkome, te na kraju, u turskome jeziku identificirati značenjske ekvivalente čeških prefiksa.

Za početak donosimo definicije glavnih pojmova koji se vežu uz glagole kretanja.

1. KRETANJE: Sastavnice događaja kretanja

Kao što je rečeno u samome uvodu, kretanje ljudskoga tijela složeni je proces kojim upravlja psihomotorni sustav čovjeka. Međutim, procesi koji se odvijaju između centralnog i perifernog živčanog sustava ljudskome su oku nevidljivi i stoga čovjek razlikuje, a sukladno tome opojmljuje, događaje kretanja s obzirom na svoju interakciju s fizičkom okolinom u kojoj se odvijaju. Talmy kao glavne sastavnice svakoga događaja kretanja navodi *figure*, *ground*, *path* i *motion* (1985: 61). Radi boljega razumijevanja poslužit ćemo se hrvatskim ekvivalentima predloženima u radu *Kratki pojmovnik kognitivne lingvistike* (Kružić et al.: 2010): trajektor² (eng. *figure*), orijentir³ (eng. *ground*), put (eng. *path*) i pokret (eng. *motion*) koje možemo definirati na sljedeći način:

1. Pojam trajektor je pojam koji u kognitivnoj lingvistici predstavlja fizički entitet u pokretu te čije kretanje može biti samostalno ili izazvano nekom vanjskom silom kao što je ljudska ruka, motor, električna energija i slično. Rabi se kako bi se istaknula relativna profiliranost jednog elementa scenarija u odnosu na druge, a osim konceptualne istaknutosti, trajektoru je svojstvena i dinamičnost (Kružić et al.: 2010, 20).
2. Orijentir je referentni sustav spomenut u prvoj definiciji gibanja (vidi 1.1.), odnosno prostor ili predmet u prostoru u odnosu na koje lik mijenja svoju poziciju, i tu pojavu doživljavamo kao kretanje. Za razliku od trajektora, ovaj je element scenarija statičan (Kružić et al.: 2010, 21).
3. Smjer u kojemu lik mijenja poziciju doživljavamo kao put pa primjerice možemo reći da se čovjek pomaknuo lijevo od lampe ili desno od nje. Prema Talmyju (1985), put ima tri glavne odrednice, a to su početak, sredina ili medij i kraj.
4. Posljednja komponenta događaja kretanja je sam pokret, odnosno aktivacija mišića, koja se

² „Rabi se u kognitivnoj gramatici kako bi se istaknula relativna profiliranost jednog elementa scenarija u odnosu na druge. Osim konceptualne istaknutosti, trajektoru je često svojstvena i dinamičnost (što je vidljivo iz samog naziva).“ (Kružić et al.: 2010, 20)

³ „Orijentir se (engl. *landmark* kod Langackera (1987)) naziva onaj lik koji ima ulogu referencijske točke prema kojoj se vrednuje položaj, kretanje, veličina ili koje drugo svojstvo trajektora. Orijentir je u prostornim kontekstima najčešće statičan i većih dimenzija.“ (Kružić et al.: 2010, 21)

ostvaruje slanjem naredbe iz centralnog živčanog sustava do perifernih živaca u živih bića ili je izazvana nekom drugom silom kao što su primjerice motorna i gravitacijska.

2. KOGNITIVNO-LINGVISTIČKE DEFINICIJE KRETANJA I TERMINOLOŠKI OKVIRI

2.1. Definicija kretanja i terminologija prema Talmyju

Američki lingvist Leonard Talmy u svojim je radovima (*Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms*, 1985. ; *Path to Realization: A Typology of Event Conflation*, 1991.; *Toward a Cognitive Semantics*, 2000.) kretanje proučavao u okviru pojma „događaj kretanja“ (eng. *motion event*) definiran kao „trenutak koji sadrži kretanje ili zadržavanje statičnoga položaja“ (1985:60). Njime nastoji ilustrirati proces ljudske spoznaje nekoga kretanja, a ne njegove motoričke karakteristike. Dakle, kretanje je u kontekstu kognitivno-lingvističkih istraživanja preopćenit pojam koji implicira značenje motoričke sposobnosti različitih tijela i stoga nije dostatan za opojmljivanje samoga događaja jer, kao što je rečeno u uvodnome poglavlju, čovjek ne opisuje psihomotorne procese već ono što vidi golim okom i osjeti svojim tijelom.

Nadalje, već je iz same definicije vidljivo da Talmy ne postavlja granicu između statičkog i dinamičkog kretanja pa, primjerice, sintagme poput „lampa stoji na podu“ smatra događajem kretanja iako opisuju statički događaj, odnosno ne dolazi do promjene pozicije trajektora u odnosu na orijentir. Iz ovoga zaključujemo da Talmy zastupa stajalište da su i statični događaji također događaji kretanja.

Iako Talmyjev rad predstavlja jedan od prvih pokušaja preciznije analize glagola kojima se označuje kretanje u različitim jezicima, neki od kasnijih lingvista (Zlatev et al.: 2006) nastojali su ovu kategorizaciju proširiti i ponuditi precizniju definiciju kretanja. Njima ćemo se baviti u sljedećoj cjelini.

2.2. Kretanje prema Zlatev et al.

Alternativa Talmyjevoj teoriji javlja se u radu *Translocation, language and the categorization of experience* (2006) skupine autora Zlatev, David i Blomberg. Oni, između ostalog, dovode u pitanje točnost tvrdnje da su statični i dinamični događaji ravnopravni događaji kretanja, a s druge se strane slažu s Talmyjem da se u lingvistici opojmljivanje kretanja nužno treba analizirati kroz iskustvo, odnosno doživljaj promatrača, umjesto kao motoričko djelovanje. Kao protutežu Talmyjevu pojmu *događaj kretanja* uvode novi termin *translokacija* (eng. „*translocation*“) koji je definiran kao „kontinuirana promjena prosječne pozicije nekog

objekta u odnosu na referentni okvir“ (2006: 1). Riječ inače dolazi od latinskoga prefiksa *trans* koji se koristi u značenju 'preko' i imenice *locatio* koja se koristi u značenju 'mjesto, položaj'. Iako je dugo bila općeprihvaćena, Talmyjeva definicija događaja kretanja, prema njihovu je mišljenju, preopćenita i zanemaruje razliku između zadržavanja statičnoga položaja i dinamičnoga kretanja u kojem je ostvarena promjena položaja trajektora u odnosu na orijentir. Ovdje se nameće zaključak da Zlatev i njegovi suradnici statične događaje doživljavaju kao aktivnosti različite od dinamičnoga kretanja, a sukladno tome i jezične jedinice kojima se izražavaju. Na tragu rada nekih drugih lingvista (Pourcel & Kopecká: 2005), predlažu novi model, prema kojemu bi se ono što Talmy naziva *događajem kretanja*, u okviru pojma *translokacija* moglo podijeliti na tri podskupine. Prve dvije podskupine su *translokacijski procesi* i *translokacijski događaji* te one podrazumijevaju promjenu položaja trajektora u odnosu na orijentir, za razliku od treće podskupine nazvane *netranslokacijski procesi* u kojemu trajektor zadržava položaj u odnosu na okolni prostor. Takvu podjelu temelje na činjenici da svako kretanje ima svoju početnu, srednju i završnu točku za razliku od statičnih radnji u kojima takvih elemenata nema (2006: 6).

2.2.1. Put

Translokacija je temeljni termin kojim se koriste Zlatev i suradnici u definiranju radnji i događaja koji uključuju kretanje. Pretpostavka koja čini ključnu razliku između njihovih i Talmyjevih stajališta jest da se statični događaji ne mogu smještati u istu kategoriju kao događaji u kojima dolazi do promjene položaja i prelaženja nekoga puta.

Translokacijski se pak događaji, prema njihovu mišljenju, dijele na događaje i procese. Takva se podjela temelji na načinu izražavanja puta ili smjera kretanja. Naime, predlažu tri mogućnosti za opojmljivanje referentnoga okvira kojim određujemo smjer ili putanju kretanja trajektora: a) geocentrični, b) objektno-centrični referentni okvir i c) promatračeva perspektiva⁴ (2006:7). Primjeri svakoga od njih za bolje razumijevanje: a) *trči nizbrdo*, b) *spušta se prema dnu planine*, c) *puže prema meni* (zamjenica *ja* predstavlja promatrača u odnosu na kojega se objekt kreće -> promatračeva perspektiva). Dok posljednja dva ukazuju na jasno definiran put s izraženim ciljem kretanja (vidi: 1.2.), u prvome je izražena neka nedefinirana udaljenost. Takav bi neprecizirani prostorni referentni okvir mogao imati konotaciju radnje koja se odvija bez vremenskoga ograničenja i stoga se smatra radnjom u tijeku. Slijedeći takvu analogiju, zaključujemo da su radnje s definiranom barem jednom točkom unutar prostornoga referentnoga okvira translokacijski događaji, a radnje u tijeku

⁴ Izvorni pojam na engleskome: *viewpoint-centered* (Zlatev et al.: 2006, 7)

translokacijski procesi. Prema ovome vidimo da su Zlatev et al., u usporedbi s Talmyjevom kategorizacijom, napravili jasnu razliku između statičnih i dinamičnih događaja kao i podjelu dinamičnih događaja s obzirom na karakteristike puta kao glavne odrednice glagola kretanja. Međutim, problematika vezana uz područje lingvistike koja se bavi glagolima kretanja, o kojoj govori i Žic-Fuchs (1991), njihovom klasifikacijom i semantikom postojana je i unatoč dugogodišnjim nastojanjima da se razjasni, još uvijek nije u potpunosti u tome uspjela. Stoga ćemo u kasnijim dijelovima rada koji će se baviti opisivanjem metode rada, pokušati što preciznije odrediti kojim ćemo se klasifikacijama mi voditi prilikom analize korpusne građe iz romana Orhana Pamuka.

3. TIPOLOŠKA PODJELA JEZIKA S OBZIROM NA GLAGOLE KRETANJA

Brojnim korpusnim i drugim lingvističkim istraživanjima glagola kretanja u različitim jezicima, došlo se do pretpostavke da se jezici mogu grupirati u najmanje dvije, eventualno tri skupine s obzirom na njihove sličnosti u opisivanju događaja (i procesa) kretanja. Naime, kao što se jezici prema svojoj genezi, geografskoj rasprostranjenosti ili morfološkoj tipologiji dijele u razne skupine, predloženo je da se ista takva podjela može napraviti s obzirom na karakteristike glagola kretanja, ali i svih drugih leksičkih jedinica i sintaktičkih struktura koje sudjeluju u izražavanju i opojmljivanju kretanja jer često semantički sadržaj glagola nije dovoljan za precizno određenje nekoga kretanja (Zlatev et al.: 2006, 4). Prije nego što uđemo u samu tipološku podjelu, najprije ćemo utvrditi neke od osnovnih pojmova koji predstavljaju ključne faktore u tipološkome određenju nekoga jezika.

3.1. Put ili smjer kretanja

Već smo u prethodnim poglavljima govorili o odrednicama tj. sastavnicama događaja i procesa kretanja. Odrednice su ono što jednu vrstu kretanja razlikuje od druge, a opojmitelju pomažu kognitivno obraditi podražaje iz okoline te ih projicirati u jeziku. Naime, već smo govorili o tome kako su psihomotorne aktivnosti ljudskoga organizma čovjeku golim okom nevidljive, pa se stoga služi dostupnim informacijama iz okoline kako bi razlučio o kakvom se događaju radi. U tome smo kontekstu govorili o trajektoru, orijentiru, putu, pokretu, načinu i uzroku kretanja, a za sljedeću su podjelu ključni put i način kretanja (Talmy: 1985, 1991; Zlatev et al.: 2006; Slobin: 2004).

Put je, dakle, udaljenost koju prelazi trajektor u procesu translokacije, odnosno mijenjanja svoga položaja u odnosu na orijentir ili referentni okvir. Kako bi put doista predstavljao neku prijedenu udaljenost, trebao bi sadržavati tri faze: početna ili polazna točka, središnja točka te

završna točka (Zlatev et al.: 2006, 7). Međutim, ne moraju nužno sve tri biti eksplicitno izražene u jeziku, dovoljno je spomenuti barem jednu od ovih pozicija koja bi implicirala promjenu u položaju. Put se može izraziti priložnim oznakama, prijedložno-imenskim konstrukcijama, prefiksima koji se dodaju na osnovu glagola, priložno-padežnim nastavcima ili je sadržan u značenju glagolske osnove. Ono što je ključno za Talmyjevu tipološku podjelu jezika jest činjenica da se odabir sredstava za izražavanje putanje kretanja, koja čini temeljnu odrednicu kretanja (Özçalışkan & Slobin: 2003, 1), razlikuje među jezicima te svaki od jezika ima jedan ili nekoliko svojstvenih uzoraka za izražavanje ovoga fenomena. Kod nekih se jezika uočava sličan ili isti uzorak pa ih se doživljava kao jednu skupinu.

3.2. Način kretanja

Način kretanja bio bi dakako način izvođenja radnje. Iako nam se na prvi pogled činilo jednostavnim, definirati način kretanja u stvarnosti je kompleksnija zadaća nego što smo očekivali. Ono što je mnoge lingviste, pa tako i nas, dovelo do nedoumice jest pitanje što se sve može smatrati načinom kretanja. Koje aspekte kretanja treba uzeti u obzir kako bi se opisao način promjene položaja trajektora u odnosu na orijentir. Autorica Uçar (2006), koja se bavila identifikacijom tih elemenata u turskome jeziku, ponudila je zanimljivu perspektivu u analizi morfoloških i sintaktičkih struktura kojima se izražava način kretanja te njihovoga značenja. Predložila je šest semantičkih kriterija koji mogu biti u službi određivanja načina kretanja: prostorni (tur. *uzam*), pokretačka snaga (tur. *motor örüntü*), brzina (tur. *hız*), stav (tur. *tavır*), sredstvo (tur. *araç*) i namjera (tur. *istemlilik*) (Uçar: 2006, 2). Svoj pristup temelji na Jackendoffovoj hipotezi o konceptualnim strukturama prema kojoj čovjek podražaje iz okoline dijeli na šest semantičkih kategorija (događaj, stanje, predmet, put, mjesto i posvojnost) te svaki od gore navedenih značenja odnosi se na neku od njih (Uçar: 2006, 3). Budući da nam se ova klasifikacija činila jednostavnom, a istovremeno sveobuhvatnom, i mi ćemo je se držati u svojoj analizi.

3.3. Sateliti

U prethodna smo se dva poglavlja bavili definicijom dvaju pojmova: put i način kretanja. Isto smo tako prethodno utvrdili da oni čine značenjsku okosnicu svakoga opisivanja kretanja, s time da Talmy (1985:75-76) i Slobin (2003:1) daju prednost komponenti puta te ga navode kao „jezgrenu“ semantičku sastavnicu. Objašnjenje za to moglo bi se skrivati u samoj definiciji kretanja, a ona kaže da je kretanje promjena od početnoga do završnoga položaja, drugim riječima - prijeđeni put. Za razliku od toga, način kretanja nije esencijalan za promjenu položaja, već bi se mogao smatrati dodatnom informacijom, ali ipak bitnom za

razumijevanje cjelokupne slike nekoga zbivanja. Ova se dva pojma vežu uz kategoriju koju Talmy naziva „sateliti“ (1985: 102). Naime, Talmy predlaže klasifikaciju prema kojoj je u nekim jezicima informacija o putanji kretanja sadržana u samome korijenu glagola, dok se u drugima ta informacija izražava satelitima. Talmy satelite definira (1991: 486) na sljedeći način:

„(...) is the grammatical category of any constituent other than a nominal complement that is in a sister relation to the verb root(...)“. Dalje objašnjava kako u službi satelita mogu stajati, primjerice, prefiksi u latinskome i slavenskim jezicima, partikule u engleskome ili glagolski dodaci u kineskome. Dakle, sateliti mogu i ne moraju biti pravopisno odvojeni od glagola, ali ne smiju činiti njegovu korijensku osnovu. Oni nužno mijenjaju ili dopunjuju značenje osnove glagola te nose značenje puta. Za ilustraciju ćemo se poslužiti primjerima slavenskih (čeških) prefiksa i engleskih partikula budući da u prvim sateliti nisu pravopisno odvojeni od glagola, a u drugima jesu. Češki nesvršeni glagol *jít* ima značenje kretanja (pješice) u neodređenome smjeru, dok će s prefiksom *SE-jít* implicirati smjer kretanja prema dolje, a s povratnim slobodnim morfemom „se“ *se-jít se* sastajanje više subjekata u jednoj točki. Dakle, prefiksi su u slavenskim jezicima pravopisno povezani s glagolom, ne čine korijen riječi i modificiraju njihovo značenje (1985: 102). Za razliku od, primjerice, engleskih partikula koje su pravopisno odvojene od glagola, ali su u sestrinskome odnosu budući da modificiraju značenje glagola kretanja (*go + IN > go in*), i što je možda još važnije, glagol *go in* neće se prevoditi kao 'ući unutra' već je dovoljno prevesti s 'ući'. Sada kada razumijemo pojam *satelita* koji čine temeljnu postavku u Talmyjevoj dualnoj tipologiji, možemo detaljnije proučiti tu podjelu.

3.4. Tipološka podjela jezika prema Talmyju

Ovo će se posljednje poglavlje baviti tumačenjem tipološke podjele jezika prema Talmyju (1985, 1991), ali i razmatranjem perspektiva drugih lingvista koji su predložili dopune njegovoj teoriji.

Talmy, dakle, uočava dva različita uzorka kojima govornici proučavanih jezika pribjegavaju kako bi opisali neko kretanje. Za prvi je uzorak karakteristično da se put, kao glavna semantička komponenta, izražava u samome glagolskome korijenu, a način kretanja izražen je nekim drugim leksičkim ili sintaktičkim sredstvima kao što su gerundi, priložne oznake i glagolski pridjevi ili je, pak, u potpunosti izostavljen ako nije od krucijalne važnosti za razumijevanje (Talmy: 1991, 486). Budući da je samim glagolom izražen put kretanja, skupinu jezika u kojima prevladava takav način verbalizacije kretanja naziva „**V(erb)-framed**“ jezicima (dalje: glagolsko uokvireni jezici). Suprotno ovoj, druga skupina jezika

preferira izražavanje načina kretanja u samome glagolu, dok put izražava satelitima. Zbog te ih činjenice naziva „**S(atelite)-framed**“ jezicima (dalje: satelitsko uokvireni jezici) (1991: 486).

Na prvi pogled moglo bi se pretpostaviti da se predmetni jezici, češki i turski, mogu kategorizirati na sljedeći način: češki bi bio satelitsko uokviren jezik budući da put kretanja načelno izražava prefiksima, a turski bi, s druge strane, mogao biti uvršten među glagolsko uokvirene jezike budući da je značenje puta sadržano u samome glagolu, a način se izražava gerundima, okolnim kontekstom ili je to značenje izostavljeno kada nije važno za jasno razumijevanje⁵. Međutim, ovu je tvrdnju potrebno uzeti s rezervom jer ako pogledamo na koji način Čaušević (1996: 403-404) definira priložne oznake mjesta (*yukarı, aşağı, içeri, dışarı, beri, öte, ileri*), koje mogu i ne moraju primati padežne nastavke, zaključit ćemo da se ponašaju slično kao i engleske partikule. Naime, ako se gore navedene priložne oznake nalaze u apsolutnome padežu uz neki glagol, promatramo ih kao semantičku cjelinu, te ih tako i prevodimo i iz toga pogleda odgovaraju definiciji satelita. Primjerice, *dışarı çıkmak* doživljavamo i prevodimo kao sintetički glagol 'izaći', ali dodamo li na prilog *dışarı* padežni nastavak za dativ *-e/a*, dobivamo glagol s priložnom oznakom koja upućuje na konkretan smjer *dışarıya çıktı* 'izašao je van' i u tome ih slučaju promatramo kao dva sintaktička člana – glagol i priložna oznaka mjesta (ne spada u satelite).

Uspoređujući pretpostavke koje su postavili lingvisti poput Dan I. Slobina, Zlateva i Beaversa s Talmyjevim načelima, dalo bi se ustvrditi da se slažu oko činjenice da, osim ovih dviju Talmyjevih tipoloških skupina, postoji treća skupina jezika. Tu skupinu Zlatev naziva jednostavno „*third type*“ (2006: 11), a Slobin predlaže naziv „*equipollently-framed languages*“ (Toplu: 2011, 12) u kojoj nalazimo tzv. serijske glagole (Ameka&Essegbey: 2013, 19).

Ono što je također važno napomenuti jest činjenica da jezici u praksi ne ostaju uvijek strogo u okvirima u koje ih je Talmy smjestio, te često nailazimo na izuzetke do kojih dolazi, moguće, zbog ekonomičnosti i pojednostavljivanja komunikacije (Beavers et al.: 2010, 334).

⁵ O varijacijama izražavanja puta i načina kretanja vidi detaljnije u: Özçalışkan Şeyda&Slobin Dan I. „Learning How to Search for the Frog“ *Proceedings of the 23rd Annual Boston University Conference in Language Development* (1999), 541-552; Slobin Dan I. „Relating Narrative Events in Translation“ *Perspectives on Language and Language Development* (2004), 1-12

4. GLAGOLI I PREFIKSACIJA U ČEŠKOME JEZIKU

4.1. Glagoli kretanja

Nakon što smo istražili dostupnu literaturu na temu glagola kretanja, tipološke podjele jezika i upoznali se s pojmovima poput translokacije, događaja i procesa kretanja, satelita, puta i načina kretanja, sljedeća ćemo dva poglavlja posvetiti teorijskom pregledu gramatika i radova na temu glagola kretanja, njihove tvorbe i uporabe u ovima dvama jezicima.

Kao teorijsku podlogu za ovo poglavlje koristili smo sljedeća djela: *Češka gramatika* (2015), *Mluvnice češtiny* (1986) i *Česká mluvnice* (1981). Odmah na prvi pogled vidimo da se glagoli kretanja ne teoretiziraju u gramatikama kao zasebna leksička skupina, te za njih možemo ustvrditi sve ono što općenito vrijedi za glagole u češkome jeziku. Autori gore spomenutih djela glagole (češ. *slovesa*) definiraju kao promjenjive punoznačne riječi kojima se opisuje radnja (aktivnost koju obavlja neki subjekt), stanje ili promjena stanja (Ribarova: 2015, 287; Jedlička&Havránek: 1981, 219). Dakle, kao punoznačnice, glagoli prije svega imaju leksičku funkciju u jeziku što znači da kao samostalne jezične jedinice imaju neko značenje. Osim toga, imaju i gramatičku funkciju koja se ostvaruje gramatičkim kategorijama lica, vida, broja, lika, načina i vremena. Iz ovoga pravila trebalo bi izuzeti modalne, fazne, pomoćne glagole i kopulativne glagole koji nisu punoznačnice niti su promjenjivi prema svim ovim kategorijama pa značenje dobivaju tek u sintagmi s drugim glagolom.

4.2. Prefiks ili predmetak

Prefiks (*lat.* praefixum ← praefigere: učvrstiti ispred)⁶ gramatički je morfem koji čini umetnuti dio riječi ispred osnove glagola, imenice, pridjeva ili priloga s kojima tvori novu leksičku jedinicu. Uz sufikse, jedni su od najproduktivnijih rječotvornih elemenata u češkome jeziku (Jan Petr et al.: 1986, 219). Zbog te ih činjenice Žaucer naziva derivacijskim i flektivnim morfemima (2002: 8) jer služe tvorbi novih glagola od već postojećih, mijenjaju njihov vid, te rekciju i prijelaznost.

Svaki prefiks ima određeno značenje, ali njihovo se puno značenje ostvaruje tek u spoju s drugim leksemom. To znači da razumijevanje značenja prefiksa i ishodišnog leksema nije dovoljno za razumijevanje novonastale riječi, i štoviše, ponekad se događa da se u velikoj mjeri odmiču od svoga izvornoga značenja. Polisemija ili višeznačnost je pojava koja je karakteristična za prefikse, a značenje prefiksa varira s obzirom na značenje rječotvorne osnove glagola na koju je dodan, eventualno i širi kontekst u kojemu se nalazi. Možemo tu

⁶ Preuzeto iz: <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (6.2.2021.)

tvrdnju provjeriti na primjeru prefiksa *roz-*. Naime, prefiks *roz-* u prostornome smislu ima značenje kretanja više trajektora u različitim smjerovima s neke skupne polazišne točke – „*děti se rozběhly*“ 'djeca su se razbježala'. Na primjeru – „*rozesmála se*“ 'nasmijala se' – vidimo pak vremensko značenje, odnosno prefiksom *roz-* izriče se početak radnje smijanja. Načelno vrijedi da prefiksi imaju vremensko, mjesno, načinsko značenje kao i ulogu modifikacije značenja s obzirom na odnos, stav ili emociju subjekta prema radnji izraženoj glagolom.

U kontekstu glagola kretanja prefiksi s mjesnim značenjem predstavljaju ključno sredstvo izražavanja odnosa između trajektora i referentne okoline (Shull, 2003: 5), prefiksi s vremenskim značenjem označavaju fazu vršenja kretanja, pa tako možemo govoriti o početku, središnjoj točki, kraju, i sl., prefiksi s načinskim značenjem govore nam o načinu kretanja što se pak može odnositi na brzinu, snagu, sredstvo, intenzitet ili namjeru (Filiačová: 2017, 12-13), a posljednja kategorija govori nam o stavu samoga subjekta radnje prema kretanju koje izvodi. U našoj ćemo se analizi posvetiti prefiksima s ulogom mjesne modifikacije značenja glagola kretanja budući da smo u prvome dijelu rada dosta promišljali o pojmu puta kao glavne odrednica kretanja.

4.3.Podjela prefiksa i prefiksalna tvorba glagola

Jan Petr i njegovi suradnici (1986) prefikse dijele na *nepravé* i *předložkové* od kojih prvi postoje samo u službi prefiksa za razliku od drugih koji mogu biti ili u službi samostalnih prijedloga ili prefiksa. „Prijedložni“ bi bili *do-, na-, nad-, o-, ob-, od-, po-, pod-, pro-, před-, při-, s-, u-, v-, z-, za-* te više-manje izolirani imaju isto značenje kao i prijedlozi. Među „neprave“ ubrajamo prefikse: *roz-, vy- i vz-*. Također, treba spomenuti da postoje prefiksi stranoga porijekla kao i specifični prefiks *po-* u službi tvorbe budućega vremena dvaju osnovnih glagola kretanja *jít* i *jet* (produžena varijanta je *pů-* i susrećemo ju samo kod futura glagola *jít* 'ići' -> *půjde* 'ići će, otići će'). Proces tvorbe novih leksičkih jedinica dodavanjem posebnih tvorbenih sredstava, među kojima se kao najplodniji nameću prefiksi, naziva se derivacija ili izvođenje⁷. Izvođenje se postiže dodavanjem jednog od rječotvornih morfema (češ. *slovotvorný morfém*), u ovome slučaju predmetka (češ. *předpona*), na rječotvornu osnovu (češ. *slovotvorný základ*) glagola stvarajući tako nove lekseme koje u nekim slučajevima mijenjaju i svoje gramatičke karakteristike (Petr et al.: 1986, 387). Prefiksi ne mijenjaju paradigmatske karakteristike izvornoga glagola budući da one ovise o krajnjim morfemima koji se mijenjaju postupkom sufiksacije. Međutim, prefiksi doista mijenjaju

⁷ Preuzeto iz: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14661> (6.2.2021)

određene karakteristike osnovnoga glagola, a s obzirom na to mijenjaju li značenje ili gramatičke karakteristike, možemo reći da neki imaju leksičku, a drugi gramatičku ili perfektivizacijsku ulogu (Filiačová: 2017, 12).

4.3.1. Primjer prefiksalne modifikacija značenja

Prefiksi s mjesnim, vremenskim, načinskim i modalnim značenjem semantički neutralnome glagolu daju novo značenje u već spomenutim značenjskim domenama i sukladno tome sužavaju mogućnost njegove uporabe (Petr et al.: 1986, 392).

U ovome ćemo poglavlju pokušati oprimiti jedan takav postupak kako bi bilo jasnije o čemu se točno radi. Budući da se mi bavimo prostornim značenjima glagola kretanja, za nas će najrelevantniji biti prefiksi s mjesnom modifikacijom u značenju (Karlík et. al.: 1995, 198). Nju ćemo pokušati prikazati na primjeru glagola *skočit* 'skočiti' koji se može koristiti s raznim prijedlozima za izražavanje pokreta skakanja na razne načine, u raznim smjerovima ili vremenskim intervalima. Pa tako možemo razlikovati izraze *skočit přes něco* 'skočiti preko nečega', *skočit do něčeho* 'skočiti u nešto', *skočit někomu do řeči* 'ubaciti se kome u riječ', *skočit na někoho/něco* 'skočiti na nekoga/nešto', itd. Budući da prijedlozi zahtijevaju točno određene padeže uz koje se mogu vezati, tako se sukladno promjeni prijedloga, mijenja i valencija glagola. Međutim, kada glagolu dodamo predmetak koji sam po sebi zamjenjuje funkciju prijedloga te implicira točno određeno mjesno, vremensko i drugo značenje, smanjuje se ili potpuno nestaje potreba za prijedlogom, značenje novonastale riječi suženo je značenjem rječotvornoga morfema, tj. predmetka ili prefiksa, a rekcija je određena značenjem prefiksa ili pak u potpunosti nestaje. Kada bismo glagolu *skočit* dodali predmetak *pře-*, koji ima blisko značenje kao i prijedlog *přes* 'preko', uočavamo da od svih gore navedenih prijedložnih dopuna, ovaj prefiks mogućnosti sužava na značenje samo jedne od njih, a to je *skočit přes*. Druga značenja ne dolaze u obzir jer bi bila u konfliktu sa značenjem koje nameće prefiks. U ovome slučaju, prefiksom je nadomješten prijedlog koji izražava odnos trajektora i okolnoga prostora, odnosno promjenu njihova odnosa tijekom događaja kretanja. Upravo ćemo te odnose pokušati interpretirati u analizi čeških prefigiranih glagola, dok ćemo u turskome identificirati elemente kojima se ti isti odnosi izriču (ili ne izriču).

5. GLAGOLI U TURSKOME JEZIKU

5.1. Opće značajke

Glagole kretanja u turskome jeziku promotrit ćemo u okviru općenitih značajki svih glagola u turskome jeziku. Za ovu smo teorijsku analizu koristili sljedeće gramatike: *Gramatika*

suvremenoga turskog jezika (1996), *A Student Grammar of Turkish* (2012) i *Türkçe temel dilbilgisi* (1998). Pored ovih, koristili smo se radovima na temu glagola u turskome jeziku, i to, prije svega, na temu kategorije vida glagola (Đinđić:2015; Mikić:2020). Čaušević glagole definira kao promjenjive riječi kojima se opojmljuje neka radnja, stanje, zbivanje ili proces (1996: 189). Glagole u turskome jeziku možemo podijeliti prema semantičkome i leksičko-gramatičkome kriteriju. Prva skupina podrazumijeva punoznačne glagole, pomoćne glagole i glagole nepotpunoga značenja (među ove ubrajamo fazne glagole). Podjela glagola prema leksičko-gramatičkome kriteriju temeljena je na razlikama u predmetu radnje pojedinih glagola. Pa, slično kao u češkome, i u turskome ih možemo podijeliti na izravno prijelazne (objekt u akuzativu), dvostruko prijelazne (izravni i neizravni objekt), neizravno prijelazne (neizravan objekt u kosome padežu) i neprijelazne glagole.

Čaušević izdvaja još jednu podjelu glagola i to na sintetičku i analitičku skupinu. Ova potonja odnosi se na glagole koji služe za izražavanje modalno-vidskih karakteristika i perifrastične glagolske forme ili opisne konjugacije (Čaušević 1996: 190). Glagole koji su u službi izražavanja različitih vidskih karakteristika glagolskih radnji mogli bismo podijeliti na dvije skupine. Prva skupina obuhvaća sve one konstrukcije koje ističu trajnost, višekratnost ili uobičajenost nekih događaja, a druga svršenost, rezultativnost ili čak trenutačnost neke radnje. Što se tiče perifrastičnih konstrukcija, one se tvore kombinacijom participa i pomoćnoga glagola *olmak* 'biti' ili *bulunmak* 'nalaziti se'. Pomoćni glagol je onaj koji ima mogućnost primanja sufiksa koji određuju vremenske i načinske karakteristike radnje, a modifikacijom participa postiže se promjena u vidskom obilježju radnje⁸.

5.2. Prostorna i načinska značenja glagola kretanja u turskome jeziku

Kako turski svrstavamo u aglutinativnu skupinu jezika, za njega je karakteristična sufiksacija, preciznije rečeno, nizanje sufiksa na glagole kako bi se izrazilo značenje negacije, stanja, broja, vremena ili načina. S druge pak strane, u turskome jeziku nećemo pronaći prefikse, odnosno gramatičko-leksičke strukture o kojima smo govorili u okviru češkoga jezika. Iz ovoga proizlazi da sve one funkcije koje smo pripisivali prefiksima u češkome jeziku, neće se na jednaki način ostvarivati u turskome, te ćemo morati identificirati elemente kojima se nadomještaju. Točnije, za naše su područje zanimanja najvažniji elementi kojima se glagoli kretanja smještaju u prostorne okvire.

Prostorni se odnosi u turskome, prije svega, izražavaju priložno-padežnim konstrukcijama (Čaušević: 1996, 76) uz glagol ovisno o tome koju dopunu određeni glagol zahtjeva. Padeži

⁸ Detaljnije vidi u: Čaušević. *Gramatika suvremenoga turskog jezika*, 312.-317.

koji se koriste u svrhu izricanja prostornih odnosa su: dativ *(-y)A* – točka prema kojoj se trajektor kreće, lokativ *-DA* – lokacija u prostoru, dakle statična kretanja ili kretanja u ograničenome prostoru i ablativ *-DAn* – točka od koje trajektor kreće ili prostor kroz koji trajektor prolazi (Čaušević: 1996). Ti se odnosi također mogu izricati prilozima mjesta *bura* 'ovo mjesto', *şura* 'to mjesto' i *ora* 'ono mjesto', koji mogu primati posvojni nastavak za 3. lice, postpozicijama, kao što su *içeri* 'unutra', *dışarı* 'vani', *aşağı* 'dolje', *yukarı* 'gore', *ileri* 'naprijed' i *geri* 'natrag' (detaljnije o načinu njihove uporabe vidi 3.4.) i kvazipostpozicijama kao što su *iç* 'unutrašnjost čega', *dış* 'vanjski dio čega', *alt* 'donji dio čega', *üst* 'gornji, površinski dio čega', *ön* 'prednji dio čega', *yan* 'bočni dio čega', *ara* 'središnji dio čega', *arka* 'stražnji dio čega', *dip* 'dno čega', *orta* 'središnji dio čega', *karşı* 'nasuprot', *baş* 'početni ili prednji dio čega', *öte* 'suprotno ili nasuprot čemu' i *boyunca* 'tijekom'. One se, naime, značenjski i funkcionalno mogu poistovjetiti s češkim prijedlozima odnosno prijedložnim konstrukcijama. Ovdje treba napomenuti da, prema Talmyjevoj teoriji, turski jezik spada u one jezike u kojima je značenje putanje kretanja sadržano u samome leksemu glagola (glagolsko uokviren jezik), ali i takvi se glagoli najčešće javljaju uz neku priložno-padežnu dopunu kako bi se cilj ili polazište kretanja precizirali.

Što se tiče izražavanja načina kretanja, on može biti izražen ili u samome glagolu ili drugim sintaktičkim konstrukcijama kao što je gerund na *-(y)ArAk* koji se koristi za jednokratne radnje, te gerund na *-(y)A* koji se može koristiti kod višekratnih radnji kako bi se pojačao intenzitet glagolske radnje (Čaušević: 1996, 380).

6. ANALIZA

6.1. Uzorak i metoda

Drugi će dio rada biti posvećen analizi građe sakupljene iz romana *Benim Adım Kırımızı* Orhana Pamuka (1998), izvorno pisanoga na turskome jeziku, i njegova prijevoda na češki jezik koji je napravio Petr Kučera *Jmenuji se Červená* (2008)⁹. Teorijske jedinice izložene u prvome dijelu rada služiti će kao smjernice u našoj analizi. Analiza će se provoditi na način da odabrane primjere prefigiranih glagola kretanja iz češkoga prijevoda u kognitivno-lingvističkome smislu interpretiramo i usporedimo s ekvivalentima u turskome originalu kako bismo utvrdili na koji način ova dva, uvjetno rečeno, tipološki različita jezika izražavaju način i put kretanja. Odnosno, na češkim ćemo primjerima utvrđivati značenje prefiksa dodanog na glagol, a usporedbom ćemo istraživati kako se ono postiže u turskome jeziku.

⁹ Hrvatski prijevod romana: *Zovem se Crvena* (2019.)

Budući da smo tijekom iščitavanja korpusne građe naišli na veliki broj primjera glagola kretanja, nastojali smo izdvojiti one koji najbolje odgovaraju definiciji kretanja iznesenoj u prvome dijelu rada kao i našoj percepciji translokacijskoga događaja i procesa.

6.2. Smjernice

1. Usredotočit ćemo se na one primjere glagola kretanja u kojima dolazi do promjene pozicije trajektora u odnosu na orijentir prelazeći određeni put od polazišne do odredišne točke (iako put ne mora biti eksplicitno izrečen), bez obzira na to radi li se o translokacijskom procesu ili događaju.
2. Netranslokacijske glagole među koje ubrajamo one koji izražavaju statični događaj i događaj kretanja na mjestu (primjerice: vrtnja, rotacija, naginjanje) nećemo uzimati u obzir.
3. Među glagolima kretanja izdvajat ćemo samo one koji se odvijaju na konkretnoj umjesto apstraktnoj i metaforičkoj razini¹⁰.
4. U obzir ćemo uzimati samo one glagole kretanja čiji prefiks ima ulogu mjesne modifikacije značenja glagola.
5. Primjere ćemo analizirati prema dvjema točkama: a) s obzirom na to kojom leksičkom jedinicom izražavaju put i način i b) na koji način je značenje češkoga prefiksa izrečeno u turskome jeziku.

Prilikom analize značenja prefiksa, utvrđivat ćemo u kojem smjeru se radnja kretanja odvija, a prilikom analize načina kretanja, uzimat ćemo u obzir one komponente koje autorica Uçar (2006) (vidi 3.2.) navodi kao odrednice načina kretanja.

Najprije ćemo navoditi primjere prefigiranih glagola iz češkoga prijevoda pa ćemo za njih tražiti ekvivalente u turskome originalu. Kako je višeznačnost vrlo specifična za češke prefikse, primjere smo odlučili razvrstati prema prostornim značenjima glagola.

Prijevide glagola koje ćemo analizirati tražit ćemo u jednojezičnim rječnicima *Slovník spisovného jazyka českého* (dalje: SSJČ) i *Türk Dil Kurumu Sözlükleri* (dalje: TDK) dostupnima u digitalnome obliku na internetu, Merhautovom (1998) dvojezičnom češko-hrvatskom rječniku i Işikerovom (2014) dvojezičnom tursko-hrvatskom rječniku kao i drugim dostupnim internetskim rječnicima kao što su Sesli sözlük, Tureng, i Seznam slovník.

¹⁰ O uporabi glagola kretanja u metaforičkome značenju i načinima njihove percepcije vidi detaljnije u: Şeyda Özçalışkan. „Metaphorical Motion in Crosslinguistic Perspective: A Comparison of English and Turkish“ *Metaphor and Symbol* (2002), 189-228.

6.3. Analiza primjera

6.3.1. Glagoli izlaženja

1)

Zahlédl jsem, jak mi ten černý pes přátelský mává ocasem, a vyšel jsem z hřbitova.

vy- (PREF.; mjesno) + šel (INF. jít; pješke) + z (PRIJEDL.) hřbitova

*Kara köpeğin bana dostlukla kuyruğunu salladığını görüp **mezarlıktan çıktım.***

mezarlık-TAN (ABL.; polazište) + çıktım (INF. çıkmak; put)

'Primijetio sam kako taj crni pas prijateljski maše repom i otišao sam s groblja.'

U primjeru (1) vidimo uporabu glagola *vyjít* koji je izveden dodavanjem prefiksa *vy-* na glagol *jít* koji u češkome ima značenje kretanja pješice. Prefiks *vy-* s glagolima kretanja nosi značenje puta i to na način da usmjerava radnju u smjeru „iznutra prema van“. Polazišna točka kretanja u ovome je primjeru izražena prijedložnom konstrukcijom *z hřbitova* 's groblja' jer se prijedlogom *z* obilježava prostorni odnos „iz čega“. Glagol *jít* 'ići' nam po pitanju načina kretanja govori samo o tome da se trajektor u ovom translokacijskom događaju kretao pješice¹¹, a ostale informacije nisu sadržane u glagolu.

U turskome vidimo uporabu glagola *çıkmak* 'izaći' ili 'popeti se' koji u korijenu sadrži značenje puta kretanja jer označava izlaženje, odnosno kretanje „iznutra prema van“, a može i ukazivati na smjer kretanja „odozdo prema gore“ odnosno penjanje. Polazišna točka kretanja izrečena je ablativom na imenici *mezarlık* 'groblje' koji ukazuje na smjer kretanja od/iz groblja, te odgovara smjeru kretanja izraženom u glagolu. Informacija o načinu kretanja nije sadržana u glavnome glagolu.

2)

Vyrazil jsem do ulic a dlouho jimi bloumal (...)

vy- (PREF.; mjesno) + razil (INF. razit; neutr.) + do (PRIJEDL.) ulic

(...) diye meraklanıyormuşum gibi sokaklara çıktım (...)

¹¹ Češki glagoli kretanja *jít* i *jet* u hrvatskome se prevode glagolskim leksemom 'ići' koji ne razlikuje kretanje pješice i prijevoznim sredstvom, dok se u češkome glagol *jít* može koristiti samo za kretanje pješice, a *jet* samo kod kretanja nekim prijevoznim sredstvom.

sokaklar-A (DAT; cilj) + çıktım (INF. çıkmak; put)

'Izašao sam na ulice i dugo njima vrludao.'

U primjeru (2) u češkome je put izrečen prefiksom *vy-* koji u kombinaciji s glagolima kretanja ukazuje na smjer kretanja „iznutra prema van“. Sam glagol *vrazil* nastao je dodavanjem prefiksa *vy-* na glagol *razil* koji kao samostalni leksem ima razna značenja. Može se koristiti za opojmljivanje radnje pravljenja ili formiranja nečega koristeći silu, a s druge strane može imati značenje 'prolaziti kroz što, raščišćavati put koristeći silu'. Međutim, u kombinaciji s prefiksom *vy-* i prijedlogom *do* 'do, u' jasno je da se radi o radnji kretanja. Dakle, put je izražen prefiksom, a način kretanja načelno nije izražen rječotvornom osnovom preuzetom iz ishodišnog leksema *razil*. Ipak, SSJČ navodi nekoliko tumačenja, a jedno od njih je naglo se početi kretati, čak i u brzini, pa bismo mogli reći da je način kretanja naglo i brzo, ali moramo imati na umu da se u suvremenome jeziku glagol *vrazil* često javlja i u netrualnome značenju kretanja s nekoga mjesta. Odredišna točka kretanja izražena je prijedložnim izrazom *do ulic*. U turskome je odredišna točka kretanja određena dativom na imenici *sokak* 'ulica', a sam glagol *çıkma* 'izaći' označava smjer kretanja trajektora „iznutra prema van“ ili „odozdo prema gore“ pa možemo reći da je put kretanja izražen samim glagolom. Način kretanja nije izražen u glagolu, ali o tome detaljnije saznajemo iz okolnoga konteksta, konkretnije iz usporedbe *meraklanıyormuşum gibi* 'zamišljeno, zabrinuto'. Dakle, način kretanja izražen je drugim rečeničnim članom.

3)

Vylezla jsem z temného rohu skříně (...)

vy- (PREF.; mjesno) + *lezla* (INF. lézt; način) + *z* (PRIJEDL.) rohu

Dolabın karanlık köşesinden çıktım (...)

köşesin-DEN (ABL.; polazište) + *çıktım* (INF. çıkmak; put)

'Izmigoljila sam se iz tamnog čoška ormara (...)'

U primjeru (3) u češkome je kretanje izraženo glagolom *vylézt*. Taj je glagol izveden dodavanjem prefiksa *vy-* koji ima ulogu modifikacije mjesnoga značenja glagola pa možemo ustvrditi da je put izražen prefiksom i to smjer kretanja „iz unutrašnjosti prema van“ – točnije, iz unutrašnjosti ormara što je vidljivo iz prijedložnoga izraza *z temného rohu skříně* 'iz tamnoga kuta ormara'. Primarno značenje glagola *lézt* je 'puzati', a u rječniku SSJČ nalazimo i

druga tumačenja kao što su 'penjati se, vući se, polako se kretati, otežano se kretati' pa možemo zaključiti da način kretanja možemo opisati kao otežano i polagano. Novonastali leksem bismo na hrvatski slobodno mogli prevesti 'iskobeljati se'.

Pogledamo li turski primjer, uočavamo da je ponovno iskorišten glagol *çıkmak* 'izaći' ili 'popeti se' koji je u pogledu načina kretanja neutralan, ali s druge strane izražava put kretanja trajektora i to u smjeru „iznutra prema van“ (može i „odozdo prema gore“) i prevodi se hrvatskim glagolskim leksemom 'izaći'. Polazište kretanja je, k tome, specificiran ablativom na imenici *köşe* 'ćošak, kut, ugao' na temelju kojega znamo da se kretanje odvija od kuta prema nekome cilju. Za razliku od češkoga primjera, u turskome glavnim glagolom nije izražen način kretanja.

4)

Sotva jsem vykročil na ulici a chystal se vyšvihnout na koně (...)

vy- (PREF.; mjesno) + kročil (INF. kročit; način) + na (PRIJEDL.) ulici

Sokağa çıkar çıkmaz¹², tam bir hamlede atımın üzerine atlamak üzereydim ki (...)

sokağ-A (DAT.; cilj) + çıkar çıkmaz (INF. çıkmak; put)

'Tek što sam kročio na ulicu i namjeravao se popeti na konja (...)'

U primjeru (4) u češkome vidimo glagol *vykročit* 'iskoračiti, izaći' koji je izveden dodavanjem prefiksa vy- na glagol *kročit* pri čemu prefiks ima ulogu modifikacije mjesnoga značenja glagola i izražava put tj. smjer kretanja „iznutra prema van“, u ovome slučaju - izlaženje na neku površinu. Odredišna točka kretanja izražena je prijedlogom *na* uz imenicu *ulice* 'ulica' pa možemo reći da trajektor izlazi na ulicu. Sam glagolski leksem *kročit* 'kročiti' govori nam da se trajektor kreće koračanjem, a prisjetimo li se autorice Uçar (2006) (vidi 3.2.) i njene kategorijske podjele pojma „način kretanja“, dolazimo do zaključka da se subjekt kreće vlastitom pokretačkom snagom na vlastitim nogama jer glagol *kročit* dolazi od imenice *krok* 'korak'. Drugim riječima trajektor se kreće naizmjeničnim pomicanjem desne i lijeve noge unaprijed i unatrag.

¹² Udvajanje glagola u turskome označava radnje koje tek što su se dogodile bile su prekinute nekim drugim radnjama. U hrvatskome bismo ovu rečenicu mogli prevesti na sljedeći način: *Tek što sam izašao na ulicu i spremao se zajahati konja (...)* – pri čemu je značenje veznika „tek što“ u turskome zamijenjeno udvajanjem glagola.

U turskome primjeru možemo vidjeti glagol *çıkmaq* 'izaći' ili 'popeti se' koji sam po sebi govori o putu kretanja trajektora jer se njime opojmljuje smjer kretanja „iznutra prema van“ ili „odozdo prema gore“. Odredišna je točka u ovome primjeru izražena imenicom *sokak* 'ulica' koja stoji u dativu i ukazuje da se trajektor kreće prema njoj. Možemo ustvrditi da trajektor izlazi prema ulici ili je izašao na ulicu. Glagol *çıkmaq* ne sadrži značenje načina kretanja pa, za razliku od češkoga primjera, ne saznajemo niti kojom pokretačkom snagom trajektor postiže kretanje.

5)

(...) *Ibn Šakir proto za ranního chladu vylezl na minaret Chalífské mešity* (...)

vy-(PREF.; mjesno) lezl (INF. lézt; način) na (PRIJEDL.) minaret

(...) *İbni Şakir, sabah serinliğinde Halife Camii'nin minaresine çıktı* (...)

minaresin-E (DAT.; cilj) + çıktı (INF. çıkmak; put)

'Zato je Ibn Šakir za jutarnjeg mraza izašao na minaret Halifove džamije (...)'

U primjeru (5) možemo vidjeti uporabu glagola *vylézt* 'ispuzati, uspeti se, izaći' u značenju uspinjanja na minaret. Glagol je nastao dodavanjem prefiksa *vy-* koji ima funkciju mjesne modifikacije značenja glagola i to na način da usmjerava kretanje „iznutra prema van“ ili „odozdo prema gore“. U ovome slučaju se trajektor izlazi iz nekog nedefiniranog ishodišta prema cilju koji je izražen prijedložnom konstrukcijom *na minaret* 'na minaret'. Način kretanja određen je značenjem glagola *lézt* kojim se izražava kretanje penjanjem ili puzanjem, s time da je u oba tumačenja trbuh u blizini površine po kojoj se trajektor kreće, pa možemo reći da osnova ishodišnoga leksema sadrži informaciju o načinu kretanja.

U turskome primjeru možemo vidjeti uporabu glagola *çıkmaq* koji po pitanju puta i načina kretanja odgovara na pitanje kojim putem se trajektor kreće. Naime, glagol *çıkmaq* 'izaći' ili „popeti se“ može ukazivati na kretanje u dva smjera – „iznutra prema van“ ili „odozdo prema gore“. Cilj kretanja specificiran je dativom na imenici *minare* 'minaret' kojim je određeno kretanje trajektora u smjeru minareta, dakle trajektor izlazi (eventualno se penje) na minaret. Način kretanja nije izražen glavnim glagolom.

6)

Když jsem pak vycházela po schodech nahoru, oba dva se za mnou s křikem rozběhli (...)

vy- (PREF.; mjesno) cházela (INF. chodit; pješke) + po (PRIJEDL.) schodech + nahoru (PRIL.)

Yukarı merdivenleri çıkarken ikisi de bağıra bağıra arkamdan yetişip... geçerlerken.... dedim.

yukarı (POSTPOZ.) + merdivenler-I (AK. objekt) + çıkarken (INF. çıkmak; put)

'A dok sam se stepenicama uspinjala gore oba su se iza mene vičući razbježala (...)'

U primjeru (6) u češkome prijevodu možemo vidjeti uporabu priložne oznake *nahoru* 'gore', a u turskome postpozicije *yukarı* 'gore' koja stoji u apsolutnome padežu i za koju bismo mogli reći da je njen značenjski ekvivalent, a oba izražavaju put kretanja trajektora. Pogledajmo sada što nam o putu i načinu kretanja govore sami glagoli. Češki glagol *vycházet* 'izlaziti' izveden je prefiksacijom glagola *chodit* 'hodati, ići' te čini njegov vidski parnjak čija osnovica *-cházet* postoji samo u ovakvome prefigiranome obliku (samostalni glagol „cházet“ ne postoji). Prefiks *vy-* u mjesnome značenjskome smislu usmjerava radnju kretanja „iznutra prema van“ pa prema tome možemo zaključiti da se trajektor kreće stubištem iz neke prostorije u smjeru neke druge. Medij kojim se kreće izrečen je prijedložnom konstrukcijom *po schodech* 'stubištem', odredište je definirano priložnom oznakom *nahoru*, a polazište nije specificirano. Sam glagol *chodit* podrazumijeva kretanje na vlastitim nogama u više navrata (čak i u više smjerova)¹³ pa iz perspektive načina kretanja možemo reći da se trajektor pješice kretao s jednog mjesta na drugo. Druge informacije o načinu kretanja ne možemo iščitati iz glavnoga glagola.

U turskome je kretanje izraženo glagolom *çıkmak* koji po svojem značenju odgovara na pitanje kojim putem se trajektor kreće, odnosno sam po sebi izražava izlaženje tj. kretanje u smjeru „iznutra prema van“ ili uspinjanje tj. kretanje u smjeru „odozdo prema gore“.

Imenicom *merdivenler* 'stepenice, stubište' izražen je, kao i u češkome, medij kojim se trajektor kreće kako bi došao do odredišta, a kako stoji u akuzativu zaključujemo da se trajektor uspinje stepenicama odnosno kreće se u smjeru odozdo prema gore. Glavni glagol ne sadrži informaciju o načinu kretanja.

¹³ Za razliku od glagola *jít* koji podrazumijeva kretanje pješice ali samo jednom i u jednome smjeru.

6.3.2. Glagoli ulaženja

7)

*Do Istanbulu, města, kde jsem se narodil a vyrostl, **jsem** po dvanácti letech **vcházet** jako náměsíčník.*

v- (PREF.; mjesno) + cházet (INF. IMPERF. chodit; pješke) + do (PRIJEDL.) Istanbulu

***Istanbul'a**, doğup büyüdüğüm **şehir**e, on iki yıl sonra bir uyurgezer gibi **girdim**.*

İstanbul-A (DAT.; cilj) + girdim (INF. girmek; put)

'U Istanbul, grad u kojemu sam se rodio i odrastao, ulazio sam nakon 12 godina kao mjesečar.'

U primjeru (7) vidimo glagol *vcházet* 'ulaziti' koji čini vidski parnjak perfektivnoga glagola *vchodit* 'ući', a osnova *-cházet* ne postoji kao samostalni leksem već samo u prefigiranome obliku. Glagol *chodit* ima značenje višekratnoga kretanja hodanjem na vlastitim nogama (eventualno i u više smjerova) pa iz te perspektive možemo reći da je način kretanja definiran semantikom samoga glagola. Prefiks v- u kombinaciji s glagolima kretanja ima ulogu mjesnoga modifikatora značenja glagola kretanja - izražava smjer kretanja „prema unutra“, dakle značenje puta sadržano je u prefiksu. Odredišna točka kretanja specificirana je prijedložnim izrazom *do Istanbulu* 'u Istanbul' pa možemo reći da trajektor hodajući ulazi u Istanbul.

U turskome je put kretanja izrečen samim glagolom *girmek* 'ući', jer se njime opojmljuje ulaženje u unutrašnjost nekoga prostora. Odredišna točka toga ulaženja izražena je dativom na imenici *Istanbul* koji pokazuje da je radnja kretanja usmjerena prema Istanbulu.

Informacija o načinu kretanja nije sadržana u leksemu glavnoga glagola, ali o tome saznajemo iz širega konteksta, preciznije iz metafore *uyurgezer gibi* 'kao mjesečar'. Ova je imenska složenica nastala spajanjem dvaju glagolskih leksema *uyumak* 'spavati' i *gezmek* 'šetati, hodati' pa bi doslovno značenje bilo „onaj koji spava i hoda“ ili „onaj koji spavajući šeće“

8)

*Když **jsem** vstoupil do města (...)*

v- (PREF.; mjesno) + stoupil (INF. stoupit; pješice) + do (PRIJEDL.) města

*İlk başta **şehir**e **girdiğim**de (...)*

şehir -E (DAT.; cilj) + girdiğimde (INF. girmek; put)

'Kada sam (na prvu) ušao u grad (...)'

U primjeru (8) možemo vidjeti glagol *vstoupit* 'stupiti u, ući' koji je izveden dodavanjem prefiksa *v-* na glagol *stoupit* 'stupati' (doduše, smatra se zastarjelicom ali to nije relevantno za analizu). Sam glagol koristi se za opisivanje kretanja 'polaganjem noge prema naprijed, koračanjem' pa, slično kao što je slučaj kod glagola *jít* i *chodit*, možemo reći da se trajektor kreće pješice na vlastitim nogama¹⁴. Prefiks *v-* u kombinaciji s glagolima kretanja izražava smjer „prema unutra“, dakle put je izražen prefiksom, a točan cilj toga kretanja određen je prijedlogom *do* uz imenicu *město* 'grad'.

U turskome je put, prije svega, izražen samim glagolom *girmek* 'ući', jer implicira radnju kretanja prema „unutra“. Dakle, mogli bismo reći da je značenje koje prefiks *v-* ima u češkome, u turskome izraženo glagolom. Odredište kretanja obilježeno je dativom na imenici *şehir* 'grad' time određujući da se kretanje odvija u smjeru grada. Glagolski leksem ne sadrži elemente kojima bismo mogli zaključiti o načinu kretanja trajektora.

9)

Do města vplouvála lod' a její plachty, zbarvené stejně jako olověné šedivá, mlžná hladina Zlatého rohu, mi při svinování poslaly drnčivý pozdrav.

v- (PERF.; mjesno) + *plouvála* (INF. *plout*; način) + *do* (PRIJEDL.) města

Şehre giren bir geminin bana pır pır selam yollayarak indirilen yelkenleri Haliç'in yüzeyiyle aynı kurşuni sis rengindeydi.

şehir-E (DAT.; cilj) + *giren* (INF. *girmek*; put)

'U grad je uplovljavao brod, a njegova su mi jedra, boje iste kao maglovita površina Zlatnoga roga, siva poput olova, savijajući se slala zvonki pozdrav.'

U primjeru (9) uočavamo da je u češkome radnja kretanja izražena glagolom *vplouvat* 'uplovljavati,' koji je nastao sekundarnom imperfektivizacijom vidskog mu parnjaka *plout* 'uploviti', a taj je pak nastao perfektivizacijom glagolskoga leksema *plout* 'ploviti', a glagolska osnova *-plouvat* ne postoji kao samostalni leksem. Put glagolske radnje izrečen je prefiksom *v-* kojim je označen smjer kretanja „prema unutra“. Taj se prefiks najčešće koristi s glagolima kretanja i to ponajprije glagolima ulaženja. Cilj kretanja specificiran je prijedložnim izrazom *do města* 'u grad'. Način kretanja sadržan je u glagolskome leksemu *vplout* 'uploviti'. Naime, taj se glagol odnosi na kretanje po vodi, a kako se u rečenici spominje i *lod'* 'brod'

¹⁴ Međutim, s obzirom na širi kontekst takvo je tumačenje možda pretjerano doslovno i stoga treba napomenuti da u književnim tekstovima autor ima pjesničku slobodu i ne mora značiti da se lik u romanu doista kretao pješice, ali mi u te nijanse ne ulazimo i primjere analiziramo isključivo sa stajališta lingvistike.

zaključujemo da se trajektor kreće ploveći po vodi.

U turskome je, s druge strane, radnja izražena neutralnim glagolom *girmek* 'ući' koji ni na koji način ne sugerira da se trajektor kreće plovljenjem te se može koristiti u svim slučajevima radnje ulaženja. Ipak, po pitanju puta kretanja, glagol *girmek* 'ući' označava samo jedan smjer kretanja – „prema unutra“, a odnos između prostora u koji se ulazi i trajektora u ovome je primjeru izrečen dativom na imenici *şehir* 'grad' koji usmjerava radnju ulaženja u unutrašnjost grada. Ono što u turskome primjeru daje naslutiti da se trajektor kreće ploveći na vodi jest činjenica da je subjekt radnje *gemi* 'brod', a znamo da se oni jedino mogu kretati po vodi.

10)

Sešel jsem svahem dolû a vmísil se do davu.

v- (PREF.; mjesno) + mísil se (INF. misit se; način) + do (PRIJEDL.) davu

Yokuştan aşağı indim. Kalabalıkların içine girdim.

için- (KVAZIPOST.; cilj) E (DAT.; cilj) + girdim (INF. girmek; put)

'Sišao sam niz brdo i ugurao se rulju.'

U primjeru (10) vidimo da je kretanje u češkome izraženo refleksivnim glagolom *vmísit se* 'umiješati se' koji je izveden dodavanjem prefiksa v- na glagol *mísit se* 'miješati se'. Prema tome, možemo ustvrditi da je put u češkome izrečen prefiksom v- koji označava smjer kretanja „prema unutra“. Odnos između referentne okoline i trajektora uspostavljen je prijedložnim izrazom *do davu* 'u masu', odnosno time je izrečeno ulaženje u prostor koji je omeđen masom ljudi. Glagol *mísit se* nije potpuno neutralan jer daje naslutiti da se trajektor nalazio u bliskome kontaktu s članovima te mase i da ulaženjem u taj prostor zapravo postaje dio skupine ljudi koji su zbijeni jedni do drugih.

U turskome je primjeru iskorišten neutralni glagol *girmek* 'ući' čije značenje sugerira u kojem se smjeru trajektor kretao – „prema unutra“. Smjer kretanja ovoga je puta specificiran kvazipostpozicijom *iç* (vidi 5.2.) koja s imenicom *kalabalıklar* stoji u genitivnoj vezi te označava unutrašnji prostor mase ljudi. S obzirom da nam kvazipostpozicija *iç* ukazuje na to da je masa ljudi tvorila nekakav ograničeni prostor, možemo naslutiti da je trajektor ulazeći u taj prostor dolazio s njima u bliski kontakt i na taj način se s njima miješao što je u češkome izraženo glagolskim leksemom *mísit se*. Glagol *girmek* je po pitanju načina kretanja neutralne prirode.

11)

Jindy zase obě děti, Şevket s Orhánkem, vešly dovnitř, (...)

v(e)- (PREF.; mjesno) + šly (INF. jít; pješke) + dovnitř (PRILOG)

İki çocuk, Şevket ile Orhan içeri girdiler (...)

içeri (POSTPOZICIJA; cilj) + girdiler (INF. girmek; put)

'Oba su, i Şevket i Orhan, ušla (unutra) (...)'

U primjeru (11) uočavamo da je u češkome kretanje izraženo glagolom *vejít* 'ući' koji je izveden dodavanjem prefiksa v(e)- na glagol *jít* 'ići'. Prefiks v(e)- ima funkciju modifikacije mjesnoga značenja glagola *jít* i to na način da usmjerava radnju kretanja „prema unutra“.

Priložna oznaka *dovnitř* 'unutra' dopuna je glagolu i njome je izražena unutrašnjost mjesta koje je, pretpostavljamo, prethodno spomenuto. Glagol *jít* nije u potpunosti neutralan po pitanju određenja načina kretanja jer opisuje kretanje pješice.

U turskome je primjeru vidimo uporabu glagola *girmek* 'ući' koji, kao što znamo iz prethodnih primjera, opisuje radnju kretanja „prema unutra“. Postpozicija (vidi 5.2.) *içeri* 'unutra' označava unutrašnjost nekoga prostora, a u spoju s glagolom kretanja i bez padežnih nastavaka, odnosno stojeći u apsolutnome padežu, zajedno s glagolom čini semantičku cjelinu i u službi je iskazivanja puta kretanja trajektora. Po pitanju načina kretanja, glagol *girmek* neutralnog je značenja pa o tome eventualno možemo zaključivati na temelju detaljnijega opisa samoga događaja, no taj dio za nas nije relevantan.

12)

(...) nevěřila jsem, že by s otcem hned posbírali lidi a vtrhli k nám do domu.

v- (PREF.; mjesno) + trhli (INF. trhnout; način) + do (PRIJEDL.) domu

(...) toplayacakları adamların hemen evimizi basacaklarına inanmıyorum.

evimiz-I (AK.; objekt) + basacakları (INF. basmak; neutr.)

'Nisam vjerovala da bi zajedno s ocem odmah skupili ljude i upali nam u kuću.'

U primjeru (12) u češkome vidimo uporabu glagola *vtrhnout* 'banuti, upasti' koji je izveden dodavanjem prefiksa v- na glagol *trhnout* koji ima razna značenja kao što je, primjerice, 'maznuti', 'zgrabiti', 'udariti', a u kontekstu kretanja mogao bi se prevesti kao 'krenuti na vojni pohod, otisnuti se'. Prefiks v- ima ulogu mjesne modifikacije značenje i to na način da radnju usmjerava „prema unutra“, a prijedložnim izrazom *do domu* 'u kuću' specificiran je cilj kretanja. Prijedlog *k* sa zamjenicom *nám* nose značenje posvojnosti tj. na temelju toga znamo

da se radi o kretanju „prema našem domu“. Kako glagol *trhnout* može imati različita značenja, a svako od njih obilježava nagle čak i silovite pokrete, možemo reći da u tome pogledu i ovaj prefigurirani glagol *vtrhnouti* opisuje naglo i agresivno upadanje u kuću. U turskome primjeru iskorišten je glagol *basmak* koji s dopunom u dativu ima značenje 'zakoračiti', a s dopunom u akuzativu (na imenici *ev* 'kuća, dom') ima značenje 'prekriti, ostaviti otisak, pritisnuti, otisnuti'. Na taj način se izravnim objektom izražava objekt koji će trajektor nagaziti, drugim riječima, prostor na/u koji će kročiti pa možemo reći da će u ovome primjeru trajektor zagaziti u kuću, pri čemu je stavljen naglasak na silu (ukazuje na način kretanja) prilikom vršenja radnje, a ne put.

13)

(...) *nečekal ode mě odpověď, nýbrž by **k nám vrazili** bez otálení.*

v- (PREF.; mjesno) + razil (INF. razit; neutr.) + k (PRIJEDL.) nám

(...) *benden cevap beklemes de hemen **basarlardı evimizi.***

evimiz-I (AK.; objekt) + basarlardı (INF. basmak; neutr.)

'(...) nije čekao moj odgovor već je bez razmišljanja nasrnuo u našu kuću.'

U primjeru (13) vidimo da je u češkome kretanje izraženo glagolom *vrazit* 'banuti, upasti' koji ima vrlo blisko značenje kao glagol iz prethodnoga primjera. Međutim, ovaj je nastao dodavanjem prefiksa v- na glagol *razit* 'silom tvoriti', oslobađati si prolaz'. Dakle, put je ponovno izražen prefiksom v- koji označava smjer kretanja „prema unutra“, a prijedložnom dopunom *k nám* 'k nama' specificirano je odredište kretanja trajektora, s time da se pod izrazom „k nama“ podrazumijeva njihov dom kao što možemo vidjeti u prijevodu na turskome. U rječniku SSJČ nalazimo tumačenje da leksem *vrazit* obilježava nasilno ulaženje u neki prostor pa iz toga možemo zaključiti o načinu kretanja trajektora u pogledu namjere i stava trajektora naspram same radnje. Naime, ulazi li netko silom u neki prostor, zaključujemo da to čini potaknut negativnim osjećajima s namjerom da nekoga zastraši ili neugodno iznenadi.

U turskome je put definiran glagolom *basmak* 'prekriti, ostaviti otisak, pritisnuti, otisnuti' i njegovom dopunom u akuzativu na imenici *ev* 'kuća, dom', pri čemu je glagolom *basmak* izražena radnja vršenja pritiska, pritiskanje. To znači da je i u ovome slučaju autor stavio naglasak na način vršenja radnje (uz korištenje sile), a ne i na put, osobito iz razloga što nisu iskorišteni niti adverbijalni padeži koji bi sugerirali da se radi o kretanju.

14)

Vtlačil se k nám i Şevket a oba se chvíli strkali.

v- (PREF.; mjesno) + tlačil se (INF. tlačit se; način) + k (PRIJEDL.) nám

Şevket de sokuldu; bir an aralarında itiştiler.

sokuldu (INF. sokulmak; put + način; refleksivni glagol)

'Između nas se uvukao i Şevket pa su se na trenutak međusobno gurali.'

U primjeru (14) vidimo da je u češkome kretanje izraženo glagolom *vtlačit se* 'ugurati se' pri čemu je put izražen prefiksom v- koji ima značenje kretanja „prema unutra“, a prijedlogom *k* uz zamjenicu *nám* specificirano je da se radi o ulaženju prostor koji se nalazi između dvije ili više osoba koje su u vrlo bliskom ili izravnom kontaktu. Način kretanja također je izrečen u glavnim glagolom *tlačit se*. Naime, on dolazi od imenice *tlak* koja znači, jednako kao u hrvatskome, 'tlak, pritisak' pa zaključujemo da se kretanje odvijalo uz nekakav otpor i primjenu veće sile.

U turskome je put kretanja „prema unutra“ izrečen samim glagolom *sokulmak* 'uvući se, ući, približiti se' jer podrazumijeva uvlačenje u nešto, dakle smjer kretanja je u unutrašnjost nečega. Također, moglo bi se reći da glagol djelomično sadrži i informaciju o okolnostima kretanja jer ako se netko „uvlači“ pretpostavljamo da se radi o ulaženju u nekakvu zbijenu masu ili kroz uzak prolaz čime se nameće zaključak da je kretanje bilo otežano.

15)

(...) Hüsrevün syn z prvního manželství, jedné noci vlezl oknem do ložnice svého otce, spícího vedle Şirin, a zaboří mu dýku do jater.

v- (PREF.; mjesno) + leze (INF. lézt; način) + oknem (im. u instrumentalu-medij) + do (PRIJEDL.) ložnice

(...) bir gece camdan girip hançerini Şirin'in yanında yatan babasının ciğerine daldırırır.

cam-DAN (ABL.; medij) + girip (INF. girmek; put)

'Jedne će noći Hüsrevov sin iz prvoga braka kroz prozor upuzati u spavaću sobu svoga oca koji spava pored Şirin i zabiti mu bodež u jetra.'

U primjeru (15) vidimo da je u češkome radnja izražena glagolom *vlézt* koji je izveden dodavanjem prefiksa v- na glagol *lézt* 'puzati, otežano se kretati'. Prefiks v- ima ulogu mjesne modifikacije značenja glagola i upućuje na smjer kretanja „prema unutra“. Prijedložna konstrukcija *do ložnice* 'u spavaću sobu' izražava odnos trajektora i referentnoga prostora u trenutku izvođenja radnje kretanja, odnosno opisuje kretanje u smjeru spavaće sobe. U ovome

primjeru, osim prijedložnom konstrukcijom *do ložnice*, odnos kretanja i prostora uspostavljen je imenicom u instrumentalu *oknem* 'kroz prozor' kojom je izrečen medij kojim trajektor prolazi kako bi ušao u ciljani prostor. O načinu kretanja trajektora saznajemo iz glavnoga glagola *lézt* koji se odnosi na četveronožno kretanje uz podlogu (površinu), puzanje.

Međutim, treba napomenuti da glagol *vlézt* može imati i neutralno značenje, odnosno opisivati obično ulaženje u prostor i ne mora imati značenje puzanja.

U turskome primjeru značenje načina kretanja izostavljeno je iz glavnoga glagola budući da glagol *girmek* 'ući' ni na koji način ne daje naslutiti da se radi o puzanju, ali, s druge strane, nedvojbeno označava ulaženje tj. kretanje u smjeru „prema unutra“ pa možemo reći da je put izrečen glagolskim leksemom. Ablativ na imenici *cam* 'staklo, prozor' ima ulogu priložno-padežne dopune glagolu i označava medij kojim se trajektor kreće.

6.3.3. Glagoli odlaženja

16)

*Chci, abys **tam** nejdřítve **zašel** a viděl všechno na vlastní oči.*

tam (PRILOG) + za- (PREF.; mjesno) + šel (INF. jít; pješke)

*Önce **oraya gitmeni** ve her şeyi kendi gözünle görmeni istiyorum.*

oray (PRILOG; mjesno) -A (DAT.; cilj) + gitmeni (INF. gitmek; neutr.)

'Želim da najprije tamo odeš i sve vidiš na vlastite oči.'

U primjeru (16) vidimo uporabu glagola *zajít* 'zaći, otići' koji je izveden dodavanjem prefiksa *za-* na glagol *jít* 'ići'. Prefiks *za-* s glagolima kretanja uglavnom ima funkciju prostorne modifikacije značenja i to na način da opisuje kretanje ka cilju koji nije u vidokrugu u trenutku govorenja ili dosezanja nekoga cilja (Karlík et.al.: 1995, 207) pa možemo reći da je njime izražen put kretanja. Odredište je u ovome primjeru specificirano prilogom *tam* 'tamo' koji odgovara funkciji prefiksa *za-*, odnosno njime se ukazuje na neko udaljeno mjesto, s time da se podrazumijeva da iz širega konteksta znamo o kojem se mjestu točno radi. Po pitanju načina kretanja, glagol *jít* možemo promatrati iz dviju perspektiva. Jedna je promatrati ga kao glagol koji označava kretanje pješice i iz toga pogleda ukazuje na način kretanja. Druga je promatrati ga kao neutralan glagol koji je blizak značenju hrvatskoga glagola 'ići' te podrazumijeva različite načine kretanja.

U turskome je smjer kretanja iskazan dopunom u dativu na prilogu mjesta *ora* 'tamo' i to uz

glagol *gitmek* 'ići'. Na temelju padežnoga nastavka na prilogu *ora* znamo da se trajektor kreće u smjeru mjesta koji je opojmljen ovim leksemom. Glagol *gitmek* može i ne mora upućivati na smjer kretanja. Naime, može se prevesti kao 'ići' ili kao 'otići'. Prevodimo li ga glagolom 'otići', upućivat će na smjer kretanja „od/iz čega“, a po pitanju načina kretanja u oba slučaja ostaje neutralan.

17)

Viděl mi vztek v tváři, a tak mi ustrašeně seskočil z klína a odběhl.

od- (PREF.; mjesno) + běhl (IMPERF. odbíhat; način)

*Hiddetimi yüzümde gördüğü için korkuyla **kucağımdan** inip **koştu**.*

kucağim-DAN (DAT.; polazište) + koştu (INF. koşmak; način)

'Vidio mi je bijes u očima pa mi je prestrašeno skočio s krila i pobjegao.'

U primjeru (17) vidimo da je radnja kretanja u češkome iskazana glagolom *odběhnout* koji je izveden dodavanjem prefiksa *od-* na glagolsku osnovu *-běhnout* koja ne postoji kao samostalni leksem već samo u prefigiranome obliku. Put je izražen prefiksom *od-* koji u kombinaciji s glagolima kretanja označava odvajanje, odlaženje s mjesta na kojem se trajektor nalazio prije početka vršenja radnje izražene glagolom. Dakle, smjer kretanja je „od čega (ka čemu)“. Sam glagol opisuje kretanje trčanjem, brzom kretanju, kretanju u trku – dakle, kretanje velikom brzinom.

U turskome je primjeru smjer kretanja specificiran ablativom na imenici *kucak* 'krilo, zagrljaj' koja označava mjesto s kojega je trajektor pobjegao. Glagoli *inmek* i *koşmak* povezani gerundom na *-Ip* koji se koristi kod radnji koje su se dogodilo neposredno jedna za drugom pa u kognitivnom smislu zaključujemo da je trajektor sišao s krila i ubrzo nakon od toga krila (osobe kojoj krilo pripada) pobjegao. Glagol *koşmak* označava brzo kretanje, kretanje u trku pa možemo ustvrditi da je u ovome slučaju informaciju o načinu kretanja trajektora sadržana u glavnome glagolu, dok put nije.

18)

*Pak se zase **rozběhl** dál, aby předal zprávu ostatním.*

roz- (PREF.; MJESNO) + běhl (IMPERF. rozbíhat; nařin) + dál (PRILOG)

*(...) ve haberi başkalarına yetiřtirmek için **kořtu gitti**.*

kořtu (INF. kořmak; nařin) + gitti (INF. gitmek; put)

'Zatim se ponovno razbjeřao na sve strane kako bi prenio vijest drugima.'

U primjeru (18) vidimo uporabu glagola *rozběhnout se* 'razbjeřati se' koji řini svrřeni oblik glagola *rozbíhat se* izvedenog dodavanjem prefiksa *roz-* na glagolsku osnovu *-bíhat* 'bjeřati' i povratne zamjenice *se*, a oba su etimolořki povezana s leksemom *běhat* 'bjeřati, trřati'. Prefiks *roz-* u ovome kontekstu na dva nařina moře modificirati znařenje glagolske osnove *-běhnout*. Prvi je izrařavanje puta kretanja trajektora u više razliãitih smjerova. S obzirom da u nastavku reãenice vidimo kako trajektor řiri vijest (*zpráva*) drugima, zakljuãujemo da se doista i kretao u raznim smjerovima kako bi stigao do svih ljudi kojima je trebao prenijeti informaciju. S druge, pak, strane, ovaj bi prefiks mogao imati ulogu modifikacije vremenskoga znařenja glagola i to na nařin da izrařava poãetak vrřenja radnje izrařene glagolskom osnovom *-běhnout*. Drřimo li se ovoga prvoga tumaãenja, u turskome ãemo pokuřati identificirati element koji bi opisivao kretanje u raznim smjerovima. Glagol *běhat* govori nam o nařinu kretanja trajektora jer oznaãava kretanje velikom brzinom, trãanje ili ãak bjeřanje řto pak moře izazvati drugu konotaciju u pogledu nařina kretanja, a to je da je kretanje izazvano jakim negativnim ili pozitivnim emocijama koje tjeraju trajektora na bjeřanje.

U turskome primjeru nismo uspjeli identificirati element koji bi ukazivao na kretanje u raznim smjerovima, ali na temelju uporabe glagola *gitmek* u glagolskoj konstrukciji *kořtu gitti* mořeimo zakljuãiti da se radi o radnji odlařenja tj. u smjeru „od/iz ãega“. Pa bi, stoga, i prijevod s turskoga na hrvatski bio neřto drugaãiji, primjerice: 'Otrãao je kako bi ostalima prenio vijest'. Uvjetno reãeno, jedino se na temelju objekta izrařenog pridjevom 'ostali' moře naslutiti da se ti *ostali* nalaze na raznim stranama řto znaãi da ãe trajektor morati iãi na sve strane kako bi vijest dospjela do drugih ljudi. Glagolska konstrukcija *kořtu gitti* opãenito sluři za izrařavanje modalno-vidskih karakteristika radnje, odnosno u ovome bi sluãaju naglařavala rezultativnost radnje odlařenja, i to odlařenja trãeãi. Dakle, iz dane se glagolske konstrukcije moře iřãitati i put i nařin kretanja trajektora, ali se put kretanja u ãeřkome i turskome ne podudaraju.

6.3.4. Glagoli dolaženja ili prilaženja (približavanja)

19)

*Do maliřské dílny za meřitou Ayasofya **jsem dorazil** jeřtě za kuropění.*

do (PRIJEDL.) do- (PREF.; mjesno) + razil (INF. razit; neutr.) maliřské dílny

*Ayasofya'nın arkasındaki nakkařhane **binasına** erkenden **gittim**.*

binasın-A (DAT.; cilj) + gittim (INF. gitmek; neutr.)

'Već sam u svitanje stigao/otiřao (prema tur. glagolu *gitmek*) u slikarski atelje iza Aja Sofije.'

U primjeru (19) vidimo glagol *dorazit* izveden dodavanjem prefiksa *do-* na glagol *razit*. U češkome je put izrečen prefiksom *do-* koji u kombinaciji s glagolima kretanja usmjerava kretanje izrečeno glagolom „prema nekome objektu ili mjestu“ u referentnome prostoru. Glagol *razit* 'pritiskom oblikovati, oslobađati prolaz, naglo se početi kretati u nekome smjeru' kao samostalni leksem, kada se ne koristi u svrhu izricanja kretanja ili kada podrazumijeva početak kretanja u nekome smjeru, ukazuje na određene karakteristike načina kretanja, ovdje bismo ipak zaključili da se radi o neutralnome značenju izvedenice *dorazit*.

U turskome primjeru smjer kretanja specificiran je dativom na imenici *bina* 'zgrada, građevina' te usmjerava kretanje prema nekome objektu – funkcija koju u češkome obnařa prefiks *do-*. Glagolom *gitmek*, kao řto smo već spomenuli u nekim prethodnim primjerima, moře značiti 'ići' (neodređeni put kretanja) ili 'otići' pri čemu je put kretanja u smjeru „od/iz čega“. Stoga, zaključujemo da je čeřki prevoditelj odabrao prefiks *do-* koji upućuje na drugačiji smjer kretanja od onoga na koji ukazuje turski glagol *gitmek*.

Način kretanja nije izražen glagolom *gitmek*.

20)

*(...) a jinde zase vyrostla honosná sídla boháčů uvádějící v údiv každého, kdo jako já **přicestoval z daleka**.*

při- (PREF.; mjesno) cestoval (INF. cestovat; način) z (PRIJEDL.) daleka

*(...)kimine de benim gibi **uzaklardan geleni** řaşırtan zengin konakları yapılmıřtı.*

uzaklar-DAN (ABL.; polaziřte) geleni (INF. gelmek; put)

'(...) i niknuli su bogati konaci koji su ostavljali u čudu one koji su poput mene doputovali iz daleka.'

U primjeru (20) vidimo da je radnja u češkome izražena glagolom *přicestovat* 'doputovati' koji je izveden dodavanjem prefiksa *při-* na glagol *cestovat* 'putovati'. Put je izražen prefiksom *při-* koji označava kretanje vrlo blizu kontaktu s nekim ili nečim, pristupanje čemu. Uz glagol stoji i prijedlog *z* 'iz, od' koji u ovome slučaju označava polazišnu točku kretanja, a cilj kretanja nije specificiran, ali na temelju prefiksa *při-* zaključujemo da trajektor dolazi ili prilazi mjestu koje je, vjerojatno, prethodno spomenuto u tekstu.. Glavni glagol *cestovat* 'putovati' nije potpuno neutralan jer je izveden od riječi *cesta* 'put' tako da se time nameće dojam da se radi o putovanju, tj. kretanju koje je trajalo duže vrijeme i eventualno podrazumijeva da se radi o kretanju između različitih gradova ili država.

U turskome je polazišna točka kretanja izrečena ablativnim nastavkom *-dan* na imenici *uzaklar* 'daleki kraj, daleko mjesto', a glavni glagol *gelmek* podrazumijeva da trajektor dolazi na neko mjesto ili prilazi nekome predmetu u referentnome prostoru pa možemo reći da je put izrečen samim glagolom. Način kretanja u ovome primjeru nije eksplicitno izrečen jer je glagol *gelmek* neutralnoga značenja.

21)

Za chvílku oba přiběhli, zadýchání a zrudlí.

při- (PREF.; mjesno) + *běhli* (INF. IMPERF. *přibíhat*; način)

Biraz sonra, ikisi de alı al moru mor geldiler.

geldiler (INF. *gelmek*; put)

'Ubrzo su obojica dotrčali zadihani i crveni.'

U primjeru (21) u češkome je informacija o putu dana prefiksom *při-* koji označava kretanje u smjeru kontakta s nekim ili nečim. Način kretanja izrečen je novonastalim leksemom *přiběhnout* i to u osnovi *-běhnout* koja kao samostalni leksem ne postoji već predstavlja vidski parnjak prefigiranoga glagola *přibíhat*, a oba označavaju trčanje, brzo hodanje, kretanje brzim korakom. Dakle, trajektor se u ovome slučaju kretao velikom brzinom ka nekome objektu ili osobi u referentnome prostoru.

U turskome primjeru vidimo da je komponenta puta kretanja sadržana u samome glagolu *gelmek* 'doći' budući da označava dolaženje, prilaženje čemu, dakle u slučaju kretanja „ka

nečemu“. Informacija o načinu kretanja nije sadržana u leksemu *gelmek*, ali sintagma *alı moru mor* 'crveni u licu' govori nam o tome da su se od kretanja umorili i zbog toga su crveni u licu i zadihani.

22)

(...) *jeho syn je opilý a snaží se nemravným způsobem přiblížit k ženě jeho druhého syna a matce dvou dětí.*

při- (PREF.; mjesno) + blížít se (INF. přiblížit; način) + k (PRIJEDL.) ženě

(...) *oğlunun sarhoş olduğunu ve diğer oğlunun iki çocuklu karısına edepsizce yaklaştığını utançla fark etti.*

karısın-A (DAT.; cilj) + yaklaştığını (INF. yaklaşmak; put)

'(...) posramljeno je primijetio/-la da je njegov sin pijan i da se pokušava neumjesno približiti ženi svog drugog sina i majci dvoje djece.'

U primjeru (22) u češkome je komponenta puta kretanja izrečena prefiksom *při-* koji s glagolom kretanja *blížít se* usmjerava kretanje trajektora prema kontaktu s nekim ili nečim. Glagol *blížít se* 'bližiti se', koji dolazi od imenice *blízko* 'blizina', u prostornome smislu obilježava nešto što je u neposrednoj blizini pa možemo izvesti zaključak da se trajektor kreće u blizini objekta ili osobe na koju je kretanje usmjereno što odgovara značenju prefiksa *při-*. Način kretanja nije izrečen glagolom već priložnom oznakom načina *nemravným způsobem* 'na neumjesan način'.

U turskome prijevodu je put kretanja izrečen prije svega samim glagolom *yaklaşmak* 'približiti se' koji podrazumijeva kretanje, približavanje, prilaženje komu ili čemu, a dativom na imenici *karı* 'žena, supruga' specificiran je cilj prema kojemu trajektor vrši radnju približavanja. Način kretanja, kao i u češkome, nije izrečen glagolom već prilogom *edepsizce* 'nekulturno, neumjesno'.

23)

Pak jsem se k němu potichouunku přiblížila, zatímco si četl v Knize o duši (...)

k (PRIJEDL.) + při- (PREF.; mjesno) + blížila se (INF. blížít se; način)

...*sessizce yanına girdim* ve *Kitab-ur Ruh'u okurken (...)*

yanın-A (KVAZIPOSTPOZ. + DAT.; cilj) + girdim (INF. girmek; put)

'Zatim sam mu se nečujno približila, dok je on čitao Knjigu o duši (...)'

U primjeru (23) vidimo da je u češkome kretanje izrečeno refleksivnim glagolom *přiblížit se* 'približiti se' koji je izveden dodavanjem prefiksa *při-* na glagol *blížit se* 'bližiti se'. Put je izražen prefiksom *při-* koji označava kretanje u smjeru kontakta s nekom osobom ili objektom. Cilj je specificiran prijedložnom konstrukcijom *k němu* 'k njemu'. Način kretanja nije izražen glagolom već prilogom *potichounku* 'nečujno, u tišini, tiho'.

U turskome primjeru vidimo zanimljivu uporabu glagola *girmek* 'ući' koji sam po sebi označava radnju ulaženja u neki prostor, odnosno u leksemu je sadržana komponenta puta kretanja. Uz glagol uočavamo kvazipostpoziciju *yan* 'strana' koja stoji u dativu kao glagolska dopuna koja obilježava prostor u koji trajektor ulazi. Kvazipostpozicija *yan-*, osim što označava stranu, s posvojnim sufiksom može imati funkciju zamjenice tj. ukazivanja na neku osobu ili predmet pa bismo ovaj primjer doslovno mogli shvatiti kao ulaženje trajektora u prostor koji okružuje osobu prema kojoj je kretanje usmjereno. Ovakvo bi tumačenje onda odgovaralo značenjima koje ima češki glagol *přiblížit se*.

Način kretanja izrečen je prilogom *sessizce* 'besčujno, tiho'.

24)

Jestliže Šeküre přistoupila k oknu a ukázala se mi, nač ten dopis, který vypovídal o zcela opačné logice?

při- (PREF.; mjesno) + stoupila (INF. stoupit; način) k (PRIJEDL.) oknu

Pencereye çıkıp kendini gösterecekse Şeküre, bir de tam tersi mantığı harekete geçirdiği o mektuba ne gerek vardı ki?

pencerey-E (DAT.; cilj) + çıkıp (INF. çıkmak; put)

'Ako mi se Şeküre pojavila na prozoru, čemu onda to pismo koje je govorilo o potpuno suprotnoj logici?'

U primjeru (24) vidimo uporabu glagola *přistoupit* koji je izveden dodavanjem prefiksa *při-* na glagol *stoupit* 'stupiti'. Prefiksom *při-* izražen je put kretanja u smjeru kontakta s nekim ili nečim. Cilj kretanja specificiran je prijedložnom konstrukcijom *k oknu* 'ka prozoru' izričući na taj način trajektorovo kretanje u smjeru kontakta s prozorom. Prisjetimo li se jednog od prijašnjih primjera u kojemu smo imali glagol *stoupat* 'stupati, rasti, koračati, gaziti', rekli smo

da on načelno može izražavati način kretanja i to kretanje koračajući, kretanje na vlastitim nogama, vlastitom pokretačkom snagom.

U turskome je primjeru iskorišten glagol *çıkma*k koji ima dva primarna značenja: 'izaći' i 'popeti se' tj. ukazuje na dva smjera kretanja „iznutra prema van“ i „odozdo prema gore“. Iz toga razloga možemo reći da je informacija o putu kretanja trajektora sadržana u samome glagolu, a cilj kretanja određen je dativom na imenici *pencere* 'prozor'. Značenje načina kretanja nije sadržano u glagolu *çıkma*k.

25)

Přistoupil jsem k hrobu, jenž byl nyní řádně zakryt.

při-(PREF.; mjesno) + stoupil (INF. IMPERF. stoupat; način) + k (PRIJEDL.) hrobu

Üstü düzen düzenle örtülen mezarı yaklaştım (...)

mezar-A (DAT.; cilj) + yaklaştım (INF. yaklaşmak; put)

'Približio sam se grobu koji je bio prekriven kako priliči.'

U primjeru (25) u češkome je put kretanja izražen prefiksom *při-* kojim se izražava kretanje usmjereno na kontakt s nekim ili nečim. Objekt prema kojemu se trajektor kreće određen je prijedložnom konstrukcijom *k hrobu* 'ka grobu'. Način kretanja određen je perfektivnim oblikom glagola *stoupat* 'koračati, gaziti, rasti' o kojem je već bilo riječi u prijašnjim primjerima. Naime, kako se ovdje radi o koračanju možemo zaključiti da se trajektor kretao vlastitom pokretačkom snagom na vlastitim nogama.

U turskome primjeru vidimo glagol *yaklaşmak* 'približiti se' koji implicira kretanje prema neposrednoj blizini nekoga ili nečega jer pridjev *yakın* označava prostor blizak nekoj referentnoj točki. U ovome je slučaju ta referentna točka određena imenicom *mezar* 'grob', a usmjerenost kretanja na grob određen je nastavkom za dativ. U tome pogledu, možemo zaključiti da glagol *yaklaşmak* upućuje na put kretanja trajektora, a način kretanja nije izrečen glagolom.

26)

Přiskočil ke mně ve zšeřelém pokoji jako stín a vytrhl mi list chvatem z ruky.

při-(PREF.; mjesno) + skočil (INF. skočit; način) + k(e) (PRIJEDL.) + mně

Yarı karanlık odada gölge gibi yaklaşıp bir anda kaptı onu elimden.

yaklaşır (INF. yaklaşmak; put + način)

'U polutamnoj sobi poput sjene mi je prišao (skokom) i otrgnuo mi list iz ruke.'

U primjeru (26) je u češkome radnja izražena glagolom *přiskočit* 'priskočiti' izvedenim dodavanjem prefiksa *při-* na glagol *skočit* 'skočiti'. Put je izražen prefiksom *při-* kojim se opisuje put kretanja usmjeren na kontakt s nekim ili nečim. Cilj toga kretanja specificiran je prijedlogom *k(e)-* uz zamjenicu *já (mně)* 'ja'. Jednoznačno bismo mogli zaključiti da je leksemom *skočit* 'skočiti' izražen način kretanja koji je dodatno opisan konstrukcijom *jako stín* 'poput sjene'.

U turskome primjeru značenje načina kretanja nije izraženo turskim ekvivalentom za češki glagol *skočit* već postpozicijskom konstrukcijom *gölge gibi* 'poput sjene', a značenje skakanja je izostavljeno. Glagol *yaklaşmak* 'približiti se' ukazuje na put kretanja. Naime, možemo ga povezati s pridjevom *yakın* 'blizu' kojim se opisuje prostor u neposrednoj blizini neke referentne točke pa u pogledu puta možemo zaključiti da se trajektor kreće prema prostoru koje je u blizini cilja kretanja.

6.3.5. Glagoli prelaženja

27)

Přeběhla jsem do pokoje vedle schodiště, pod jehož stále zavřeným oknem byla studna, potmě jsem v rychlosti našmátrala postel, rozložila ji a svalila se na ni.

pře- (PREF.; mjesno) + běhla (INF. IMPERF. přebíhat; način) + do (PRIJEDL.) pokoje

Merdivenin yanında, hiç açılmayan penceresi kuyuya bakan odaya geçtim, karanlıkta el yordamıyla hızla yatağıma bulup serdim, kendimi üzerine attım (...)

oday-A (DAT.; cilj) + geçtim (INF. geçmek; put)

'Pretrčala sam u sobu pored stubišta, čiji je vječno zatvoreni prozor gledao na bunar, u mraku sam brzinski napipala krevet, otkrila ga i svalila se u njega.'

U primjeru (27) vidimo da je u češkome radnja izražena glagolom *přeběhnout* koji čini svršeni oblik glagola *přebíhat*, a izveden je dodavanjem prefiksa *pře-* na glagolsku osnovu *-běhnout*. Oba su etimološki vezana uz leksem *běhat* 'bježati trčati'. Put je izražen prefiksom *pře-* koji na dva načina može modificirati mjesno značenje glagola kretanja: kretanje trajektora preko nečega (dopuna u akuzativu) ili prelazak trajektora s jednog mjesta na drugo

(uglavnom zahtjeva prijedlog). U ovome bismo slučaju primijenili značenje prelaženja s jednog mjesta na drugo budući da je mjesto na koje trajektor prelazi specificirano prijedložnom sintagmom *do pokoje*. Leksem *běhat* označava brzo kretanje, trčanje ili čak bježanje. Stoga možemo reći da sadržaj glagola daje informaciju o brzini, odnosno načinu, kretanja trajektora.

U turskome primjeru iskorišten je glagol *geçmek* 'prijeći, proći' koji implicira slično značenje puta kao prefiks *pře-*, odnosno izriče prelaženje s jednog mjesta na drugo ili prolaženje kroz nešto. Međutim, kako cilj kretanja *oda* 'soba' stoji u dativu, zaključujemo da se ipak radi o radnji prelaženja, a dativom je specificirano mjesto na koje trajektor prelazi. O načinu kretanja ne saznajemo niti iz glagola niti iz okolnoga konteksta.

28)

Matka mé lásky, má teta, umřela a její manžel, můj strýc, se s dcerou přestěhovali jinam (...)

pře- (PREF.; mjesno) + stěhovali se (INF. stěhovat se; stav) jinam (PRILOG; mjesno)

Sevgilimin annesi, teyzem, ölmüş, Eniştem ile kızı taşınmışlar (...)

taşınmışlar (INF. taşınmak; put; refleksivni glagol)

'Majka moje ljubljene, moja teta, umrla je, a njen se muž, moj stric, s kćeri preselio drugamo (...)'

U primjeru (28) je u češkome kretanje izraženo glagolom *přestěhovat se* 'preseliti se' koji je izveden dodavanjem prefiksa *pře-* na glagol *stěhovat se* 'seliti se'. Put je izražen prefiksom *pře-* koji označava prelazak s jednoga mjesta na drugo. Mjesto na koje trajektor prelazi specificiran je prilogom *jinam* 'drugamo'. Glagol *stěhovat se* 'seliti se' već sam po sebi označava preseljenje, trajno prebacivanje s jednog na drugo mjesto, ali prefiksom *pře-* opisuje put kretanja preko nečega ili prelazak s jednog na drugo mjesto što bi u ovome primjeru bilo prikladnije tumačenje. Što se tiče načina kretanja, možemo reći da glagol *stěhovat se* obilježava kretanje s određenom namjerom, a Uçar spominje kako je i namjera jedna od odrednica načina vršenja radnje.

U turskome je kretanje izraženo refleksivnim glagolom *taşınmak* 'preseliti se' koji je nastao dodavanjem refleksivnog infiksa *-In* na osnovni glagol *taşımak* 'nositi'. Sada kada razumijemo značenje osnovnoga glagola, možemo reći da izvedeni glagol u doslovnome smislu podrazumijeva „nošenje“ samoga sebe (i svojih stvari) s jednog na drugo mjesto te u tome pogledu odgovara značenju češkoga prefiksa *pře-*. Način kretanja određen je činjenicom da

trajektor tijekom vršenja radnje kretanja ujedno nosi svoje stvari s namjerom da ih stavi na neko drugo mjesto.

29)

(...) *a sladce přešel na tuto stranu.*

pře- (PREF.; mjesno) šel (INF. jít; pješke) na (PRIJEDL.) stranu

(...) *ve tatlı bir geçişle bu yana vardım.*

(tatlı bir) geçişle (gl. imenica; INSTR.) yan-A (KVAZIPOSTPOZ. + DAT.; cilj) vardım (INF. varmak; neutr.)

'(...) i slatko prešao na tu stranu.'

U primjeru (29) vidimo da je u češkome put izražen dodavanjem prefiksa *pře-* na osnovu glagola *jít* 'ići'. Prefiks *pře-* sugerira kretanje preko nečega ili prelazak jednog mjesta na drugo. Informaciju o načinu kretanja, uvjetno rečeno, pronalazimo u glagolu jer glagol *jít* može ukazivati na kretanje pješice ili pak biti neutralnoga značenja kavoga je i hrvatski glagol 'ići'. Konkretnija informacija o načinu kretanja sadržana je u prilogu *sladce* 'slatko'.

U turskome je smjer kretanja izražen dativom na kvazipostpoziciji *yan* 'strana' uz glagol *varmak* 'stići, dosegnuti', a način je najočitije izražen imenskom sintagmom *tatlı bir geçişle* 'slatkim prelaskom' koja se sastoji od glagolske imenice na *-ış* i atributa *tatlı*. Značenje imenice *geçiş* 'prelazak' u češkome je izražena prefiksom *pře-*.

30)

Nejlepší bude, když už nikdy nepřekročíš práh našeho domu.

ne- (negacija) pře- (PREF.; mjesno) kročíš (INF. kročit; način) + práh (AK.; objekt)

Ayağın evimizden kesilsin, en iyisi budur.

ayağın evimiz-DEN (ABL.; polazište) + kesilsin (INF. kesilmek; refleksivni; način)

'Bilo bi najbolje da više nikada ne pređeš prag ove kuće.'

U primjeru (30) u češkome je put izražen prefiksom *pře-* koji označava prelazak trajektora preko nečega ili prelazak s jednog mjesta na drugo. Budući da se u slučaju prvoga tumačenja glagol veže uz objekt u akuzativu, a imenica *práh* 'prag' zaista je izravni objekt glagola *překročit* 'preći, prekoračiti', možemo ustvrditi da trajektor u ovome slučaju vrši radnju

prelaženja preko praga. Način kretanja možemo iščitati iz leksema *kročit* 'kročiti' koji dolazi od imenice *krok* 'korak' i time naglašava kratkoću i rezultativnost radnje i govori nam o tome da se trajektor kreće na vlastitim nogama.

U turskome primjeru uočavamo zanimljivu uporabu refleksivnoga glagola *kesilmek* 'biti prekinut, biti odsječen' koji nema primarno značenje kretanja. Međutim, uzmemo li u obzir da je gramatički subjekt ovoga glagola imenica *ayak* 'stopalo, noga' tu sintagmu doslovno možemo shvatiti kao „stopalo biti odsječeno“. Uklopimo li tu sintagmu s imenicom *ev* 'kuća, koja je ovdje u službi mjesnoga priloga te stoji u ablativu uz glagol *kesilmek*, ovaj primjer doslovno možemo shvatiti kao „stopalo biti odsječeno od kuće“ što u se u slobodnijem prijevodu može shvatiti kao „neka se tvoje dolaženje više ne događa u našoj kući“ pri čemu imenica *ayak* simbolizira kretanje na nogama tj. stopalima. U tome smislu možemo reći da je put kretanja specificiran ablativnim nastavkom na imenici *ev*, te označava smjer kretanja od kuće ka nekome vanjskome cilju, a način kretanja djelomično je obilježeno izborom glagola *kesilmek* koji nam govori da je ta radnja bila kratka, odriješita i nema mogućnost povratka, dakle potaknuta je negativnim emocijama.

31)

Kara překročil práh a spatřil mě.

pře- (PREF.; mjesno) + kročil (INF. kročit; način)

Kapı eşiğini geçip, beni görünce Kara (...)

kapı eşiğini (AK.; objekt) + geçip (INF. geçmek; put)

'Kara je prešao preko praga i spazio me.'

U primjeru (31) kretanje je u češkome izraženo glagolom *překročit* 'prekoračiti, prijeći' koji je izveden dodavanjem prefiksa *pře-* na glagol *kročit* 'kročiti'. Put kretanja u češkome izražen je prefiksom *pře-* koji u kombinaciji s glagolima kretanja označava kretanje preko nekog objekta ili prelaženje s jednog na drugo mjesto. U slučaju prvoga značenja glagol uza sebe zahtjeva izravni objekt stoga ćemo tražiti imenicu u akuzativu, a u drugome slučaju se odnos između kretanja i prostora obično izražava prijedlogom i nekim kosim padežom ovisno o karakteristikama samoga prijedloga. Kako u ovoj sintagmi vidimo da imenica *práh* 'prag' stoji u akuzativu i u funkciji je izravnoga objekta, možemo reći da je glagolom *překročit* 'prekoračiti' opisano prelaženje trajektora preko praga. Odgovor na pitanje o načinu kretanja trajektora, možemo pronaći u semantici glagola *překročit* koji možemo povezati s imenicom

krok 'korak' i zaključiti da se radi o kratkoj radnji koji podrazumijeva jedan-dva koraka, o kretanju koje se odvija na vlastitim nogama trajektora koji se kreće vlastitom pokretačkom snagom.

U turskome primjeru vidimo glagol *geçmek* 'preći, proći' koji svojim značenjem implicira kretanje preko nečega ili pored nečega, a kako u slučaju prvoga značenja zahtjeva dopunu u akuzativu tj. izravni objekt jednako kao i češki glagol *překročit*, zaključujemo da se radi o kretanju preko nekog objekta. Objekt preko kojega trajektor prelazi specificiran je imenicom *eşik* 'prag' i nastavkom za akuzativ. Informaciju o načinu kretanja ne možemo iščitati iz glagola.

6.3.6. Glagoli silaženja ili padanja

32)

(...) *jak se několik jimi vydělaných stříbrňáků skutálelo do Zlatého rohu* (...)

s- (PREF.; mjesno) + kutálelo se (INF. kutálet se; način) + do (PRIJEDL.) Zlatého rohu

(...) *aldıkları akçenin Haliç'e düştüğünde* (...)

Haliç'-E (DAT.; cilj) + düştüğünde (INF. düşmek; put)

'(...) kako se nekoliko srebrnjaka koje su zaradili skotrljalo do Zlatnoga roga (...)

U primjeru (32) vidimo uporabu prefiksa s- koji uz glagole kretanja označava kretanje „odozgo prema dolje“, dakle put kretanja trajektora, u ovome slučaju *stříbrňák* 'srebrnjaci', izrečen je prefiksom, a cilj, odnosno završna točka kotrljanja (*kutálet se*) izražena je prijedložnom konstrukcijom *do Zlatého rohu* 'do Zlatnoga roga'. Način kretanja izrečen je glagolom *kutálet se* koji otprilike znači kretati se vrteći se oko vlastite osi po nekoj podlozi. Dakle, srebrnjaci su se kotrljajući spuštali niz nešto u smjeru Zlatnoga roga¹⁵.

U turskome primjeru vidimo uporabu glagola *düşmek* 'pasti' koji implicira značenje kretanja prema dolje, stoga možemo reći da je informacija o putu kretanja trajektora sadržana u samome glagolu. Što se tiče načina kretanja, vjerojatno se možemo složiti da glagol „pasti“ podrazumijeva kretanje kratkoga trajanja pa u tome pogledu bismo mogli s rezervom reći da se ovdje radi o kratkotrajnoj radnji padanja, ali treba reći da je, za razliku od češkoga primjera, značenje kotrljanja u ovome slučaju izostavljeno, te je zapravo opisan samo onaj

¹⁵ Lokalitet u Istanbulu.

krajnji trenutak radnje *skutálet se*, odnosno pad srebrnjaka u vodu, a radnja kotrljanja je zanemarena.

33)

Už jsem si myslela, že se pustí do hádky, když vtom jsme se skutáleli na polstrovanou lavici.

s- (PREF.; mjesno) + kutáleli (INF. kutálet se; način) + na (PRIJEDL.) polstrovanou lavici

Kavgaya tutuşular zannediyorur ki sedire yuvarlanmış bulduk kendimizi.

sedir-E (DAT.; cilj) + yuvarlanmış bulduk (INF. yuvarlanmak; način)

'Taman sam pomislila da će se posvađati kad smo se uto skotrljali na divan.'

U primjeru (33) vidimo da je u češkome put kretanja trajektora izražen prefiksom s- na glagolu *kutálet se* 'kotrljati se' koji ima funkciju mjesne modifikacije značenja glagola i to na način da određuje smjer kretanja odozgo prema dolje. Cilj kretanja određen je prijedložnom konstrukcijom *na polstrovanou lavici* 'tabure, kauč, klupa' s time da u ovome slučaju prijedlog *na* zahtjeva akuzativ jer upućuje na cilj kretanja, a ne na lokaciju statičnoga događaja. Način kretanja izražen je glagolom *kutálet se* kojim se opisuje kotrljanje odnosno kretanje vrteći se oko svoje osi po podlozi.

U turskome primjeru uočavamo uporabu participa na *-mış* koji ima ulogu predikatnog proširka i naglašava svršenost i rezultativnost radnje, a u semantičkome smislu nema značajniju funkciju osim što nam govori o govornikovoju percepciji same radnje (Čaušević: 1996, 312). Glagol *bulmak* označava nađenost subjekta u tome stanju, drugim riječima 'našli smo se strovaljeni na divan'. Participom *yuvarlanmış* (*yuvarlanmak* 'kotrljati se') izražen je način kretanja trajektora na sličan način kao u češkome, odnosno tim se glagolom obilježava kretanje kotrljanjem. Informacija o smjeru kretanja nije sadržana u glavnome glagolu tako da o cilju kretanja zaključujemo na temelju nastavka za dativ na imenici *sedir* 'sofa, kauč, divan, tabure', međutim značenje kretanja odozgo prema dolje, sadržano u češkome prefiksu s-, izostavljeno je u turskome primjeru.

34)

Seşel jsem svahem dolů a vmísil se do davu.

se- (PREF.; mjesno) šel (INF. jít; pješke) + dolů (PPRILOG)

Yokuştan aşağı indim. Kalabalıkların içine girdim.

yokuş-TAN (ABL.; polazište) + aşağı (POSTPOZICIJA) + indim (INF. inmek; smjer)

'Spustio sam se niz brdo i ugurao se u rulju.'

U primjeru (34) u češkome uočavamo uporabu glagola *sejít* 'sići' koji izveden prefiksacijom glagola *jít* 'ići' i to na način da mu je dodan prefiks *se-* koji modificira mjesno značenje glagola kretanja u smjeru „odozgo prema dolje“ i služi za opisivanje radnje silaženja. To nam potvrđuje i prilog *dolů* 'dolje' koji ima mjesno značenje i ukazuje na smjer kretanja „prema dolje“, a imenica *svahem* 'strmina, nizbrdica' koja stoji u instrumentalu, u ovome primjeru označava medij kojim se trajektor kretao kako bi došao do cilja, a cilj je donji dio strmine i definiran je tzv. geocentričnim referentnim okvirom (vidi 2.2.1.). Sam glagol *jít* po pitanju načina kretanja implicira značenje kretanja pješice, na vlastitim nogama i na vlastiti pokretački pogon, ali u širem smislu ne daje više informacija o tome na koji način trajektor vrši kretanje.

U turskome primjeru možemo vidjeti uporabu glagola *inmek* 'spustiti se, sići' koji označava kretanje trajektora u smjeru „odozgo prema dolje“ što znači da iz samoga glagola dobivamo informaciju o putu kretanja. To je kretanje specificirano uporabom postpozicije *aşağı* 'dolje' čija je funkcija bliska funkciji češkoga priloga *dolů*, odnosno usmjerava kretanje prema dnu 'brda' *yokuş*, a ablativni padežni nastavak *-DAn* na imenici *yokuş* usmjerava radnju od neke točke na brdu prema dnu (*aşağı*). Ovaj je primjer jedan od onih u kojima postpozicija, koja inače ima priložnu funkciju, stoji u apsolutnome padežu uz glagol kretanja i tako s glagolom čini semantičku cjelinu i prevodi se kao sintetički glagol. Glagol *inmek* ne definira precizno način kretanja, ali za razliku od glagola *düşmek*, koji izražava smjer kretanja „odozgo prema dolje“ i to ne vlastitom voljom, ovaj glagol označava voljno kretanje u istome smjeru pa u tome smislu možemo reći da djelomično govori o načinu kretanja trajektora.

35)

Po schodech jsem našlapovala měkounce jako kočka.

po (PRIJEDL.) + na- (PREF.; mjesno+mjera) šlapovala (INF. IMPERF. šlapat; način)

Merdivenleri kedi gibi indim.

merdivenler- I (AK.; objekt) + indim (INF. inmek; put)

'Koračala sam niz stepenice lagano poput mačke.'

U primjeru (35) u češkome najprije uočavamo prijedložnu konstrukciju *po schodech* 'po stepenicama' koja sugerira kretanje trajektora po površini. Takvo tumačenje odgovara funkciji prefiksa *na-* na glagolu *šlapat* 'gaziti' (imperfektivni oblik *-šlapovat* postoji samo u prefigiranome obliku) koji modificira mjesno značenje glagola i to na način da određuje odvijanje radnje kretanja na površini nečega ili trajektor zadiranje ispod površine podloge po kojoj se kreće. Budući da su stepenice (površina po kojoj se trajektor kreće) čvršće strukture, zaključujemo da se radi o kretanju po površini. Prefiks *na-* također može imati ulogu modifikacije mjere vršenja radnje, a njegova će uporaba sugerirati da se radnja vrši u velikoj mjeri, te je najčešće popraćen priložnom oznakom za određivanje mjere koji je moguće identificirati i u ovome primjeru – *měkounce* 'nježno, lagano'. Stoga bismo ovdje mogli ustvrditi da prefiks *na-* ima dvojaku funkciju, funkciju modifikacije mjesnoga značenja i mjere vršenja radnje. Po pitanju načina vršenja radnje, možemo ustvrditi da glagol *šlapat* podrazumijeva pritiskanje površine vlastitim nogama pa možemo reći da se trajektor kreće pješice i vlastitom pokretačkom snagom. Kretanje je pobliže opisano uporabom priložne oznake *měkounce jako kočka* 'lagano kao mačka', ali za naše istraživanje to nije relevantno. U turskome nam za oko zapinje uporaba glagola *inmek* 'spustiti se, sići' uz koji stoji izravni objekt u akuzativu izražen imenicom *merdivenler* 'stubište, stepenice'. Objekt predstavlja medij kojim se trajektor kretao kako bi ostvario radnju silaženja, drugim riječima trajektor se spustio niz stepenice. Smjer kretanja prema dolje određen je samim glagolom koji implicira značenje kretanja trajektora u smjeru „odozgo prema dolje“, odnosno od vrha stubišta ka dnu. Jednako kao u češkome primjeru, kretanje je pobliže opisano usporedbom *kedi gibi* 'poput mačke', a u samome glagolu ne pronalazimo podatak o tome kreće li se trajektor na nogama ili uz pomoć neke druge pokretačke snage, kao ni druge potankosti o načinu kretanja.

36)

*A hned nato mi Şevket **slezl** z klína a plakal.*

s- (PREF.; mjesno) lezl (INF. lézt; način) z (PRIJEDL.) klína

*Hemen sonra Şevket **inmişti** ve ağılyordu.*

inmişti (INF. inmek; put)

'I odmah potom mi je Şevket sišao s krila i plakao.'

U primjeru (36) u češkome vidimo uporabu glagola *slézt* 'sići' koji je izveden dodavanjem prefiksa *s-* na glagol *lézt* 'penjati se, puzati', te ima ulogu modifikacije mjesnoga značenja

vršenja radnje u smjeru „odozgo prema dolje niz neki medij“. Glagol *lézt* u pogledu načina vršenja radnje označava penjanje ili puzanje, a oba podrazumijevaju kretanje četveronoške pa možemo zaključiti da se u ovome primjeru trajektor četveronoške kreće (spušta) odozgo prema dolje. Cilj toga kretanja nije specificiran, ali prijedložnom konstrukcijom *z klína 's krila'* izražena je polazišna točka radnje spuštanja.

U turskome primjeru glagol *inmek* 'spustiti se, sići' označava put kretanja trajektora jer sam po sebi implicira značenje kretanja „u smjeru odozgo prema dolje“. U ovome primjeru nije izrečena niti polazišna niti odredišna točka kretanja tako da samo na temelju glagola zaključujemo da trajektor vrši radnju spuštanja ili silaženja. Način kretanja također nije opisan glagolom niti je ta informacija sadržana u ostatku rečenice.

37)

*Udělám tohle a tohle, **odtamtud seskočím** a tamhle vyšplhám (...)*

odtamtud (PRILOG) + se- (PREF.; mjesno) skočím (INF. skočit; način)

*(...) şunu yapacağım, bunu yapacağım, **şuradan atlayıp**, buraya tirmanacağım (...)*

şura-DAN (ABL.; polazište) + atlayıp (INF. atlamak; način)

'Učinit ću to i to, skočiti otamo, a tamo se uzverati.'

U primjeru (37) u češkome vidimo da je put kretanja trajektora izražen, prije svega, prilogom *odtamtud* 'otamo', koji označava polazišnu točku kretanja, a prefiksom *se-* na glagolu *skočit* 'skočiti' specificiran je smjer kretanja „odozgo prema dolje“, dakle zaključujemo da prilog *odtamtud* opisuje mjesto u daljini, prefiks *s-* nam govori da se ono nalazi na određenoj visini i s čije se površine trajektor spušta prema dolje. Način kretanja trajektora opisan je leksemom *skočit* 'skočiti' koji označava kretanje skakanjem, odnosno uzastopnim ili jednokratnim odbijanjem od podloge.

U turskome primjeru polazišna točka kretanja izražena je ablativom na priložnoj oznaci mjesta *şura* 'tamo' (odnosi se na neko udaljenije mjesto) jer ablativ u kombinaciji s glagolom kretanja ukazuje na lokaciju u prostoru od koje se subjekt udaljava. Ablativ je jedini pokazatelj smjera kretanja trajektora. Naime, glagol *atlamak* 'skočiti' ne izražava određeni put kretanja, ali opisuje način kretanja.

38)

*Viděl mi vztek v tváři, a tak mi ustrašeně **seskočil z klína** a odběhl.*

se- (PREF.; mjesno) skočil (INF. skočit; način) + z (PRIJEDL.) klína

*Hiddetimi yüzümde gördüğü için korkuyla **kucağımdan inip** koştı.*

kucağım-DAN (ABL.; polazište) + inip (INF. inmek; put)

'Vidio mi je bijes u licu pa mi je prestrašeno skočio s krila i pobjegao.'

U primjeru (38) u češkome vidimo glagol *seskočit* 'skočiti s(a)' koji je izveden dodavanjem prefiksa *se-* na glagolsku osnovu *-skočit* 'skočiti' i na taj način modificirajući mjesno značenje glagola kretanja u smjeru „odozgo prema dolje“ pa možemo reći da je informacija o putu kretanja sadržana u prefiksu glagola. Odnos između trajektora i prostornoga referentnoga okvira u trenutku vršenja radnje postiže se prijedložnom konstrukcijom *z klína* 's krila' koja upućuje na to da se trajektor kretao s površine krila prema dolje. Način kretanja trajektora izrečen je glavnim glagolom *skočit* 'skočiti' koji izriče kretanje jednokratnim ili uzastopnim odbijanjem od podloge, odnosno skakanjem. Dakle, trajektor se u ovome primjeru kretao skaćući odozgo prema dolje s time da je početna točka kretanja površina krila.

U turskome je ovaj primjer kretanja opisan korištenjem glagola *inmek* 'sići, spustiti se' koji je neutralan po pitanju značenja načina kretanja, ali odgovara na pitanje puta kretanja trajektora, a to je u smjeru „odozgo prema dolje“. Polazišna točka kretanja određena je ablativnim nastavkom, koji u pravilu s glagolima kretanja služi za obilježavanje lokacije u prostoru od koje se subjekt radnje udaljava, na imenici *kucak* 'krilo, zagrljaj' pa prema tome možemo zaključiti da se trajektor u ovome primjeru spuštao s krila. Turski primjer ne sadrži informaciju o tome da se trajektor kretao skaćući kao što je to slučaj u češkome prijevodu.

39)

*Misto abych **seběhl dolů** po schodech, zamířil jsem úplně na druhou stranu.*

se- (PREF.; mjesno) běhl (INF. IMPERF. bíhat; način) dolů (PRILOG)

*Merdivenlerden **ineceğime** gerisin geri döndüm.*

merdivenler-DEN (ABL.; polazište) ineceğime (INF. inmek; put)

'Umjesto da sam pobjegao niz stepenice, uputio sam se na potpuno drugu stranu.'

U primjeru (39) u češkome vidimo glagol *seběhnout* 'trkom/trčeći se spustiti' koji je izveden dodavanjem prefiksa *se-* s mjesnim značenjem kretanja „odozgo prema dolje“ na glagolsku osnovu *-běhnout* koja dolazi od imperfektivnog glagola *bíhat* 'trčati, bježati'. U tome smislu, možemo reći da je odrednica puta kretanja sadržana u prefiksu glagola, a odrednica načina kretanja izrečena je samim glagolom jer leksem *bíhat* 'bježati, trčati' opisuje kretanje u trku, velikom brzinom i na vlastitim nogama. Smjer kretanja pobliže je opisan geocentričnim referentnim okvirom i to pomoću priloga *dolů* koji ukazuje na smjer kretanja „prema dolje“, a taj je pojam pobliže definiran prijedložnom konstrukcijom *po schodech* 'niz stepenice' – '(dolje) niz stepenice'.

U turskome je put, prije svega, izrečen samim glagolom *inmek* 'sići, spustiti se' koji opisuje isključivo spuštanje tj. kretanje trajektora u smjeru „prema dolje“. Međutim, za razliku od češkoga primjera u kojemu imamo priložnu oznaku mjesta *dolů po schodech* 'niz stepenice' čime je praktički izrečen medij kojim se trajektor kreće kako bi došao do cilja, u turskome primjeru imamo opisano silaženje SA stubišta (umjesto NIZ stubište) i to znamo zbog ablativnog nastavka na imenici *merdivenler* 'stepenice, stubište' kojim se u kombinaciji s glagolima kretanja izriče lokacija u prostoru od koje se trajektor udaljava. Druga je varijanta da se taj ablativ interpretira kao medij kroz/niz koji trajektor prolazi kako bi došao do cilja kao što je to, primjerice, slučaju u sintagmi *kapıdan çıktım* 'izašao sam kroz vrata' pri čemu su vrata nekakav međuprostor kroz koji subjekt prolazi kako bi izašao van. Dakle, u ovome primjeru ablativ ima dvojaku funkciju, a to je da izriče polazišnu točku ili medij kroz/niz koji trajektor putuje. Put kretanja izražen je, bez obzira na značenje izrečeno ablativom, glavnim glagolom *inmek* 'sići, spustiti se' i to na način da ukazuje na smjer kretanja prema dolje što se može primijeniti na oba tumačenja gore spomenute nedoumice. Način kretanja nije izražen niti u glavnome glagolu niti u okolnome kontekstu.

40)

Sotva jsem těžkopádně sestoupil o dva schody, už se do mě někdo zavěsil: Kara.

se- (PREF.; mjesno) stoupil (INF. stoupit; način) o (PRIJEDL.) dva schody

Ağır ağır iki basamak inmiş inmemiştim ki, biri koluma girip sarıldı bana: Kara.

(iki basamak) + inmiş (INF. inmek; put)

'Tek što sam se nespretno spustio za dvije stepenice, već se za mene netko objesio: Kara.'

U primjeru (40) u češkome možemo vidjeti uporabu glagola *sestoupit* 'spustiti se, sići' koji je izveden od prefiksa *se-* kojim se izražava put kretanja trajektora u smjeru „odozgo prema dolje“. Glagol *stoupit* 'stupiti, zakoračiti' podrazumijeva kretanje trajektora na vlastitim nogama. Stoga možemo reći da se trajektor kreće na vlastitim nogama i vlastitom pokretačkom snagom u smjeru odozgo prema dolje. Udaljenost koju trajektor prelazi definirana je prijedložnom konstrukcijom *o dva schody* 'dvije stepenice'.

U turskome je samo sastavnica puta kretanja izražena u glavnome glagolu *inmek* 'sići, spustiti se' koji podrazumijeva kretanje prema dolje, odnosno silaženje. O načinu kretanja saznajemo tek iz širega konteksta, preciznije, priložnom oznakom *ağır ağır* 'teško, mukotrpno'.

Udaljenost koju trajektor prelazi izražena je priložnom konstrukcijom *iki basamak* 'dvije stepenice' pa zaključujemo da je trajektor prešao dvije stepenice u smjeru prema dolje, a način kretanja nije izrečen.

6.3.7. Glagoli uspinjanja

41)

(...) *malíři, již svými štětcí hnali koně tryskem a motýlům dávali **vzlétnout ze stránek*** (...)

vz- (PREF.; mjesno) *létnout* (INF. IMPERF. *létat*; način) + ze (PRIJEDL.) *stránek*

(...) *fırçaları atları dörtlüğe koşturan, **kelebekleri sayfadan çıkarıp uçuran** ressamlar* (...)

kelebekleri (objekt faktitiva-kauzativa) *sayfa-DAN* (ABL.; polazište) *çıkartıp* (INF. *çıkarmak*; put) + *uçuran* (INF. *uçurmak*; način)

'(...) slikari koji su svojim kistovima tjerali konje u galop i leptire uzdizali sa stranica i davali im da lete (...)'

U primjeru (41) vidimo uporabu glagola *vzlétnout* 'uzletjeti' koji je izveden dodavanjem prefiksa *vz-* na glagolsku osnovu *-létnout*. Prefiks *vz-* ima funkciju mjesne modifikacije značenja glagola i to na način da usmjerava radnju kretanja u smjeru „prema gore“. Glagolska osnova *-létnout* dolazi od imperfektivnog glagola *létat* 'letati, letjeti' te čini njegovu prefiksacijom perfektiviziranu varijantu. Glagol *létat* podrazumijeva kretanje letenjem, korištenjem krila ili nekog drugog pogona koji omogućava održavanje tijela u zraku pa možemo reći da je ovdje opisano kretanje uzdizanja trajektora u visinu letenjem. Polazište toga kretanja specificirano je prijedložnim izrazom *ze stránek* 'sa stranica'.

U turskome primjeru možemo vidjeti uporabu faktitiva odnosno glagolskoga stanja kojim se

izražava uzrokovanje izvršenja radnje pa se iz toga razloga imenica *kelebek* 'leptir' u ovome primjeru nalazi u akuzativu kao izravni objekt uzrokovane radnje izrečene glagolima *çıkarmak* 'izvaditi' i *uçurmak* 'dati nekome da poleti, učiniti da netko poleti'. Ono što je za naše istraživanje važno jest činjenica da je ovdje radnja uzlijetanja izrečena dvama glagolima pri čemu autor prvim glagolom izražava izvođenje leptira 'sa stranica' *sayfadan*, a drugim poticanje na letenje. Prvi glagol sam po sebi izražava put kretanja budući da mu je osnovno značenje „vađenje“ pa podrazumijeva kretanje „iznutra prema van“ (polazište je specificirano ablativom na imenici *sayfa*), dok je drugim izražen način kretanja trajektora. Naime, glagol *uçmak*, od kojega je izveden faktitiv *uçurmak*, podrazumijeva kretanje letenjem, lebdenjem u zraku i to na vlastiti ili neki drugi pogon.

42)

Vedle mě vzlétla vrána.

vedle (PRIJEDL.) vz- (PREF.; mjesno) létla (INF. IMPERF. létat; način)

Bir karga yanıma sıçradı.

yanım-A (KVAZIPOSTPOZ. + DAT.; cilja) sıçradı (INF. sıçramak; način)

'Pored mene je uzletjela vrana.'¹⁶

'Pored mene je doskočila vrana.'¹⁷

U primjeru (42) u češkome možemo vidjeti uporabu glagola *vzlétnout* 'uzletjeti' koji je izveden dodavanjem prefiksa *vz-* na glagolsku osnovu *-létnout*. Glagol *vzlétnout*, kao i neki drugi prefigurirani glagoli s tom glagolskom osnovom (*slétnout*, *odlétnout*, i sl.), vidski je parnjak nesvršenoga glagola *vzlétat* izvedenog od osnove *létat* 'letjeti'. Prefiks *vz-* glavni je pokazatelj puta kretanja trajektora jer ima ulogu modifikacije mjesnoga značenja glagola kretanja i to u smjeru „odozdo prema gore“. Glagolska osnova *-létnout* odnosno glagol *létat* svojim značenjem iskazuju način kretanja trajektora, a to je letenjem.

U turskome primjeru vidimo glagol *sıçramak* 'skočiti' koji se u rječniku TDK tumači otprilike kao 'nagli pokret odvajanja nogama od tla u nekome smjeru' dok ga Işıker u svome tursko-hrvatskome rječniku (2014) prevodi kao 'skočiti'. S obzirom na sve prijevodne varijante, možemo zaključiti da turski glagol *sıçramak* sadrži informaciju o načinu ali ne i putu kretanja

¹⁶ Prijevodna varijanta češke rečenice.

¹⁷ Prijevodna varijanta turske rečenice.

trajektora. Naime, skakanje se može odvijati u raznim smjerovima pa bez drugih glagolskih dopuna, koje bi specificirale smjer kretanja, nije jasno u kojemu se smjeru trajektor kreće. Ovdje je taj smjer specificiran dativom na kvazipostpoziciji *yan* 'strana', odnosno kretanje se odvijalo u smjeru trajektora. Stoga, možemo zaključiti da je cilj kretanja u češkome primjeru različit od onoga u turskome primjeru, što je, dakako, rezultat prevoditeljeva izbora (iz toga razloga navodimo dvije varijante prijevoda).

6.3.8. Glagoli razilaženja

43)

Nehořekuji ted' nad tím, že se mi zuby rozsypany do zkrvavených úst jako pražená cizrna (...)

roz- (PREF.; mjesno) sypaly se (INF. sypat se; način) do (PRIJEDL.) úst

Şimdiki şikâyetim, dişlerimin kanlı ağzuma leblebi gibi dökülmesinden (...)

ağzım-A (DAT.; cilj) dökülmesinden (INF. dökülmek; način)

'Ne jadikujem sad zbog toga što su mi se zubi rasipali do krvavih usta kao pržene leblebije (...)'

U primjeru (43) vidimo glagol *rozsypat se* 'rasipati se' koji je izveden dodavanjem prefiksa *roz-* na glagol *sypat se* 'sipati se'. Put kretanja u češkome je izražen prefiksom *roz-* koji ima značenje kretanja „u raznim smjerovima, na sve strane“. Možemo reći da je način kretanja izražen samim glagolom jer sugerira da se radi o kretanju sipanjem, odnosno nekakvome nekontroliranome kretanju djelića u raznim smjerovima. Cilj kretanja specificiran je prijedložnim izrazom *do úst* 'u usta', ali sam čin sipanja odvijao se raznim putevima.

U turskome je iskorišten glagol *dökülmek* za koji TDK navodi razna značenja kao što su 'razliti se, prosuti se, pasti, izaći, raširiti se, biti oslobođen, sliti se'. Iz ovoga možemo zaključiti da svako tumačenje, osim glagola 'sliti se' i 'pasti', opisuje slobodno kretanje u raznim (neodređenim) smjerovima. Naime, upravo se u tome krije značenje puta kretanja trajektora koje možemo protumačiti kao kretanje veće količine sitnih dijelova nedefiniranim putanjama krećući iz istoga ishodišta gdje su bili na okupu. Konačan cilj prema kojemu se zubi kreću specificiran je dativom na imenici *ağız* 'usta'. Što se tiče načina kretanja, glagol *dökülmek* ima razne konotacije pa tako može značiti slijevanje, padanje, širenje, sipanje, a ono što je važno naglasiti jest činjenica da se radi o nekontroliranome kretanju što je možebitna karakteristika načina kretanja. Ono što najbolje dočarava kretanje zubi jest usporedba *leblebi*

gibi 'poput leblebija'¹⁸ pri čemu slanetak svojom veličinom i oblikom podsjeća na zube pa na temelju te asocijacije možemo zamisliti kako to kretanje izgleda.

44)

A tak se knihvazači, kaligrafové, pozlacovači a miniaturisté, (...), rozprchli jako hejno koroptví do všech možných jiných měst.

roz- (PREF.; mjesno) prchli se (INF. prchnout; način) + do (PRIJEDL.) měst

(...) ciltçiler, hattatlar, müzehhipler, nakkaşlar çil yavrusu gibi şehir şehir dağıldılar.

dağıldılar (INF. dağılmak; put)

'I tako su se knjigovesci, kaligrafi, pozlatari i minijaturisti poput mladunčadi jarebice raspršili u druge gradove.'

U primjeru (44) u češkome vidimo uporabu glagola *rozprchnout se* 'raspršiti se, razbježati se' koji je izveden dodavanjem prefiksa na glagol *prchnout* 'pobjeći' te dodavanjem povratne zamjenice *se*. Već sam glagol daje do znanja da se radnja kretanja trajektora odvija u žurbi što nam ujedno govori o dvama aspektima načina vršenja radnje, a to su brzina kao i stav trajektora prema samoj radnji jer kada netko odnekuda bježi onda najčešće za to postoji intrinzična motivacija poput straha ili neke druge negativne emocije. Prefiksom *roz-* tome je glagolu dodano mjesno značenje kretanja tj. sada znamo da se bježanje odvijalo „u više smjerova“. Naime, prefiks *roz-* u kombinaciji s glagolima kretanja nosi značenje „ekscentričnoga odvijanja radnje“ tj. kretanja „u dvije ili više strana“. Smjerovi u kojima se radnja odvijala specificirani su prijedložnim izrazom *do všech možných měst* 'u sve moguće gradove' koji također dokazuje da se kretanje odvijalo prema više različitih gradova.

U turskome primjeru imamo glagol *dağılmak* 'podijeliti se, razdvojiti se' čije je temeljno značenje razdvajanje dijelova cjeline i udaljavanje jedan od drugoga pa bismo na tragu toga značenja mogli reći da svojim značenjem, prije svega, određuje put kretanja trajektora, a to je razdvajanjem/dijeljenjem na više strana. Niti jedno tumačenje koje smo pronašli u rječniku TDK ne spominje bježanje ili neki drugi oblik kretanja u žurbi pa se ne bismo usudili tvrditi da ovaj turski glagol sadrži isto značenje načina kretanja kao što je to slučaj u češkome

¹⁸ Leblebija (*mak.* ← *tur.* leblebi) = prženo sjeme slanotka (<http://hip.znanje.hr/index.php?show=search;22.4.2021.>)

primjeru. Smjer kretanja specificiran je reduplikatima *şehir şehir* 'gradovi'¹⁹ koja stoji u apsolutnome padežu jer nije određeno o kojim se gradovima radi.

45)

Když jsem pak vycházela po schodech nahoru, oba dva se za mnou s křikem rozběhli (...)

za (PRIJEDL.) mnou + roz- (PREF.; mjesno) běhli (INF.IMPERF. rozbíhat se; način)

Yukarı merdivenleri çıkarken ikisi de bağıra bağıra arkamdan yetişip (...) geçerlerken (...). dedim.

arkam-DAN (ABL.; objekt) + yetişip (INF. yetişmek; neutr.) + geçerlerken (INF. geçmek; put.)

'I pak kada sam se uspinjala uz stepenice, oba su se za mnom vičući razbježala (...)'

U primjeru (45) u češkome vidimo glagol *rozběhnout se* 'razbježati se' nastao perfektivizacijom njegovog prefigiranog vidskog parnjaka *rozbíhat se*. Prefiks *roz-* u kombinaciji s glagolom kretanja može imati dvojaku funkciju. Prva je mjesna modifikacija značenja glagola kretanja, a druga, nama manje važna za rad, vremenska je modifikacija značenja glagola kretanja (označava početak vršenja radnje). U domeni mjesnoga značenja, prefiks *roz-* označava kretanje koje se odvija u različitim smjerovima s iste polazišne točke unutar referentnoga okvira. Glagolska osnova *-běhnout se* opojmljuje kretanje trčanjem, kretanje u trku pa zaključujemo da je leksemom *rozběhnout se* opojmljeno kretanje u trku u raznim smjerovima. Stoga vrijedi da je glagolom izrečen i put i način kretanja trajektora. Referentni okvir unutar kojega se radnja kretanja odvija specificiran je prijedložnim izrazom *za mnou* 'za mnom' i označava cilj koji trajektor treba dosegnuti izvršavanjem radnje izražene glagolom *rozběhnout se*.

U turskome primjeru možemo vidjeti glagole *yetişmek* i *geçmek* povezane gerundom na *-Ip* što znači da su se dogodile neposredno jedna za drugom ili su se odvale istovremeno (Čaušević: 1996, 375). Glagol *yetişmek* u ovome se primjeru koristi s ablativom i ima značenje kretanja za kime ili čime, a glagol *geçmek* može se koristiti s nekoliko padeža, a u kombinaciji s ablativom ima značenje 'prijeći preko čega' ili 'proći pored/kroz što'. U tome bismo smislu sintagmu *arkamdan yetişip (...) geçerlerken* mogli protumačiti kao kretanje za kime s ciljem da se pored te osobe/predmeta prođe i na kraju sustigne. Način kretanja поближе

¹⁹ U turskome se značenje množine može postići i redupliciranjem imenice u jednini.

je opisan gerundom na *–(y)A* koji intenzivira radnju izraženu glagolom *bağır bağır* (*bağırmaq*) 'vičući', a kao dopuna predikatu ima funkciju priložne oznake načina.

6.3.9. Glagoli skretanja

46)

*Doma nevydržím, vyjdu na ulici, tam také nevydržím, **zahnú do** další ulice, **z ní Zahnú** zase **do** další (...)*

za- (PREF.,; mjesno) hnout (INF. hnout; neutr.) + z (PRIJEDL. polazište) + do (PRIJEDL. cilj)

*Evde duramıyorum, sokağa çıkıyorum, sokakta duramıyorum, öteki **sokağa yürüyorum**, sonra o sokaktan sonrakine yürüyorum (...)*

sokak-TAN (ABL. polazište) sokağ-A (DAT. cilj) yürüyorum (INF. yürümek; način)

'Kod kuće neću izdržati, izlazim na ulicu, ni tamo ne mogu izdržati, zalazim u jednu ulicu pa u drugu (...)'

U primjeru (46) u češkome vidimo uporabu glagola *zahnout* 'odvojiti se od dosadašnjeg smjera, skrenuti' koji je nastao dodavanjem prefiksa *za-* na glagol *hnout* 'maknuti, učiniti da se nešto pokrene, promijeniti položaj čega' koji je, kao što vidimo, u osnovnome obliku izravno prijelazan te zahtjeva dopunu u akuzativu. Međutim, prefiksacijom se njegova prijelaznost mijenja pa subjekt radnje više nužno ne izaziva kretanje nekog objekta, već sam izvršava kretanje. Osim što prefiks *za-* utječe na prijelaznost glagola, ujedno modificira njegovo značenje u mjesnome smislu. Naime, prefiks *za-* usmjerava radnju kretanja u smjeru izvan vidokruga promatrača pa prema toj analogiji možemo reći da se trajektor u ovome primjeru kretao u promatraču vidljivom prostoru sve dok nije zašao u prostor izvan njegova vidokruga. Ta su dva referentna prostora ovdje specificirana dvama prijedložnim izrazima: *z ní* 'iz nje' i *do další ulice* 'u sljedeću ulicu' od kojih prvi označava prostor u kojem se trajektor najprije kretao, a drugi označava prostor u koji trajektor zalazi u trenutku odvijanja radnje *zahnout*. Način kretanja nije izražen u samome glagolu.

U turskome vidimo uporabu glagola *yürümek* 'hodati, ići, napredovati u nekome smjeru koračajući' koji ne govori kojim putem se trajektor kreće. Značenje skretanja u prostor izvan vidokruga promatrača, koje je postignuto prefiksom *za-* u češkome primjeru, ovdje se djelomice postiže dativom i ablativom na imenici *sokak* 'ulica' i to na način da se ablativom izražava prostor iz kojeg trajektor izlazi, a dativom prostor u koji ulazi tj. skreće. Međutim,

iako se prijedložno-padežnim nastavcima postiže odnos između prostora i trajektora ipak se iz toga ne može zaključiti da se radi u skretanju ili zalaženju u prostor izvan vidokruga promatrača što je u češkome jasno izraženo uporabom prefiksa *za-*.

U pogledu načina kretanja, glagol *yürümek* prije svega ima značenje kretanja na vlastitim nogama pa možemo ustvrditi da se trajektor kreće na vlastitim nogama i vlastitom pokretačkom snagom.

47)

***Zahni** podle této zdi **do** ulice vpravo a pokračuj stejným tempem dál (...)*

za- (PREF.; mjesno) *hni* (INF. *hnout*; neutr.) *do* (PRIJEDL.) *ulice*

*Bu duvarla birlikte sağa **sokağa dön**, istifini hiç bozmadan git (...)*

sokağ-A (DAT.; cilj) *dön* (INF. *dönmek*; put)

'Za ovim zidom skreni u ulicu desno i nastavi dalje istim tempom (...)'

U primjeru (47) ponovno vidimo uporabu glagola *zahnout* 'odvojiti se o dosadašnjeg smjera, skrenuti' koji, kao i u prošleme primjeru, s prefiksom *za-* označava kretanje izvan vidokruga promatrača, mijenjanje smjera kretanja prema promatraču nevidljivome prostoru pa u tome smislu možemo reći da je put i u ovome primjeru izražen prefiksom, dok o načinu kretanja ne saznajemo na temelju prefiksa ili glagola.

S druge strane, u turskome primjeru vidimo da je ovoga puta iskorišten glagol *dönmek* koji ovisno o padežnoj dopuni može imati značenje 'okrenuti (se), vratiti se, skrenuti, promijeniti se'. S obzirom da je u ovome primjeru padežna dopuna dativ, prema tumačenju koje nalazimo u rječniku TDK, možemo reći da se trajektor okreće prema prostoru izraženom imenicom *sokak* 'ulica' pa u tome smislu vrijedi da je put kretanja trajektora izražen u samome glagolu, a način kretanja nije izražen jer glagol *dönmek* svojom semantikom ne sugerira način kretanja trajektora prema kriterijima koje navodi Uçar (vidi 3.2.).

48)

*Můj chytrý koník klusal do písmene tak, jak Ester řekla, a **zatočili** jsme i **do** ulice vpravo, jaká krása!*

za- (PREF.; mjesno) *točili* (INF. *točit*; put) *do* (PRIJEDL.)

(...) *Ester'in dediği gibi, tamı tamına rahvan yürüdü akıllı atım ve sağa sokağa da döndük ne güzel!*

sokağ-A (DAT.; cilj) döndük (INF. dönmek; put)

'Moj je bistar konjić kasao baš kao što je Ester rekla, skrenuli smo i u ulicu nadesno, koja divota!'

U primjeru (48) možemo vidjeti da je kretanje u češkome izraženo glagolom *zatočit* 'skrenuti s izvornoga puta, zakrenuti, saviti' koji je izveden od prefiksa *za-* i glagola *točit* 'okretati'. Glagol *točit* u osnovnome obliku zahtjeva izravni objekt u akuzativu - manipulirajući nekim ili nečim (gramatički objekt) izaziva se kretanje objekta u krug. Prefiks *za-*, osim što utječe na prijelaznost osnovnoga glagola pa od prijelaznoga glagola prefiksacijom postaje neprijelazan (vidi 4.2.), također ima funkciju mjesne modifikacije značenja i to na način da usmjerava radnju kretanja u smjeru „izvan vidokruga promatrača“ (slično kao u prethodna dva primjera). Stoga možemo reći da i prefiks i glagol imaju ulogu mjesnoga određenja radnje jer glagol već sam po sebi ima značenje „okretanja, skretanja s prvotnoga puta“, a prefiks *za-* to značenje dodatno potkrepljuje. Vodimo li se kriterijima koje Uçar (vidi 3.2.) navodi kao odrednice načina kretanja trajektora, možemo ustvrditi da način kretanja nije izražen glagolom ni prefiksom.

U turskome primjeru ponovno možemo vidjeti uporabu glagola *dönmek* koji uz dopunu u dativu na imenici *sokak* 'ulica' izražava okretanje i kretanje trajektora prema lokaciji u prostoru izraženoj tom imenicom. Način kretanja nije izražen u glagolu prema kriterijima koje navodi Uçar (2006: 2).

6.3.10. Glagoli prolaženja

49)

(...) *ve skrytých zákrutech pestrých šalvárů jsem **procestoval** celý Istanbul.*

pro- (PREF.;mjesno) cestoval (INF. cestovat; način) + Istanbul (objekt)

(...) *rengârenk şalvarların gizli köşelerinde bütün İstanbul'u **dolaştım**.*

İstanbul'- U (AK.; objekt) + dolaştım (INF. dolaşmak; neutr.)

'(...) u skrivenim sam naborima šarenih dimija proputovao cijeli Istanbul.'

U primjeru (49) u češkome vidimo uporabu glagola *procestovat* 'proputovati'. Izveden je od prefiksa *pro-* i glagola *cestovat* 'putovati' i kao takav znači kretati se pješice, automobilom, autobusom ili nekim drugim vozilom posjećujući razna mjesta na tome putu pa možemo reći da to tumačenje određuje način kretanja trajektora u ovome primjeru. Prefiks *pro-*, pak, ima funkciju modifikacije mjesnoga značenja glagola i to na način da se kretanje odvija prolazanjem „kroz“ zadane točke unutar referentnoga okvira pa je u ovome slučaju opisano trajektorovo putovanje po Istanbulu prolazeći kroz određene njegove dijelove. Grad Istanbul, kroz koji trajektor prolazi, stoji u akuzativu (*celý Istanbul* 'cijeli Istanbul') i ima ulogu izravnoga objekta glagola kretanja.

U turskome vidimo uporabu glagola *dolaşmak* 'hodati, šetati, putovati, obilaziti' koji uz imenicu u akuzativu izražava „obilaženje čega“ pa nam u tome smislu govori o putu kretanja trajektora, a to je u krug, štoviše, uzimamo li i pridjev *bütün* 'cijeli' u obzir, uzduž i poprijeko. Unatoč tome što se trajektor kretao u raznim smjerovima, a niti jedan od njih nije posebno istaknut ovim glagolom, ipak stvaramo percepciju o putu kretanja i možemo reći da je u ovome primjeru put doista izrečen glagolom. Način kretanja opisan je sintagmom *rengârenk şalvarların gizli köşelerinde*, a u samome glagolu ne nalazimo informaciju o tome.

50)

„Pomalů, pomalů,“ *volala jsem se smíchem, když kolem mě probíhali.*

kolem (PRIJEDL.) + pro- (PREF.; mjesno) bíhali (INF. PERF. proběhat; način)

(...) *bir neşeyle itişerek yanımdan geçerlerken: „Yavaş yavaş,“ dedim ben kahkahalar atarak.*

yanım-DAN (KVAZIPOSTPOZ. + ABL.; ref. točka) geçerlerken (INF. geçmek, put)

“Polako, polako“, upozoravala sam sa smješkom kada su oko mene trčkarali.’

U primjeru (50) vidimo uporabu glagola *probíhat* koji je izveden imperfektivizacijom prefigiranoga glagola *proběhat* tako čineći njegov vidski parnjak čija osnova *-bíhat* ne postoji kao samostalni leksem. Glagol *proběhat* je, pak, izveden dodavanjem prefiksa na glagol *běhat* 'trčati, bježati' koji označava kretanje velikom brzinom, kretanje u trku i to na vlastitim nogama. Prefiks *pro-* ima funkciju mjesne modifikacije značenja glagola i to na način da usmjerava kretanje s vanjske strane referentnoga okvira te se sintaktički odnos između trajektora i referentne okoline najčešće uspostavlja prijedlozima *kolem* 'oko, okolo' ili *mimo* 'mimo, izvan' (Karlík: 1995, 202). U ovome slučaju prijedlogom *kolem* izraženo je kretanje trajektora oko objektno-centrično definiranog referentnog okvira ne zalazeći u unutrašnjost

već se krećući na njegovom rubu, odnosno subjekt se kreće oko objekta izraženog zamjenicom *mě (já)* 'mene'.

U turskome je kretanje izraženo glagolom *geçmek* koji sam po sebi, između ostaloga, može označavati prolaženje kroz nešto ili prolaženje pored nečega. Odnos trajektora i prostora uspostavlja se ablativom na kvazipostpoziciji *yan* 'strana' → *yanım* 'moja strana' pri čemu *yan* označava bočnu stranu nečijega tijela i na temelju toga možemo zaključiti da se trajektor kreće pored referentne točke. Način kretanja nije definiran glagolom za razliku od češkoga primjera pa se, pretpostavljamo, daje iščitati iz širega konteksta.

51)

Proč jsem stála u okna, právě když Kara projížděl na svém bělouši kolem?

pro- (PREF.; mjesno) jížděl (INF. PERF. projezdit; vozilo) + kolem (PRIJEDL.)

Kara, beyaz atının üzerinde, tam karşımdan geçerken ben niye orada penceredeydim?

karşım-DAN (KVAZIPOSTPOZ. + ABL.; ref. točka) + geçerken (INF. geçmek; put)

'Zašto sam stala uz prozor baš kada je Kara prolazio na svom bijelom konju?'

U primjeru (51) možemo vidjeti glagol *projíždět* 'prolaziti vozilom'²⁰ koji je vidski parnjak, odnosno imperfektivizirana varijanta glagola *projezdít* koji je pak izveden dodavanjem prefiksa *pro-* na nesvršeni glagol *jezdit* 'ići vozilom', koji k tome naglašava višekratnost vršenja te radnje. Glagol *jezdit* sam po sebi označava kretanje vozilom pa na temelju toga možemo zaključiti o načinu kretanja trajektora. Prefiks *pro-* ima funkciju mjesne modifikacije značenja i to na način da opisuje kretanje „izvan ili na rubu referentnoga okvira“. Referentni okvir nije jasno preciziran u ovome primjeru, ali iz sintagme „*proč jsem stála u okna*“ se može zaključiti da se trajektorovo kretanje izražava iz perspektive promatrača jer je rečenica pisana u prvome licu i promatrač gleda trajektora kako se kreće *kolem* 'oko' pritom misleći „oko mene (promatrača)“. Dakle, put kretanja izražen je prefiksom.

U turskome vidimo glagol *geçmek* koji sam po sebi izražava kretanje trajektora „kroz ili pored referentnoga okvira“. Referentni okvir je ovoga puta izražen u odnosu na promatračevu perspektivu (vidi 2.2.1.) budući da je odnos između trajektora i promatrača uspostavljen dodavanjem ablativnog nastavka na kvazipostpoziciju *karşım* (*karşı* 'prostor nasuprot čemu' → *karşım* (**posvojni sufiks**) 'prostor nasuprot meni') kojom se izriče ono što je „meni“

²⁰ Budući da hrvatski glagol *ići* ne razlikuje kretanje pješice i vozilom, potrebno je ovako opisno prevesti kako bi razlika u češkome bila jasnija.

(promatraču) nasuprot. Ablativ ovdje izražava odnos „pored“ iako općenito može usmjeravati radnju u smjeru „od“, „pored“, „čime“ ili „kroz“ što. Način kretanja nije izražen glagolom prema kriterijima koje je postavila Uçar (2006:2).

6.4. Rezultati

U ovome ćemo poglavlju ukratko sažeti rezultate analize. Oni će biti podijeljeni prema trima kriterijima koje smo odredili prije provođenja same analize, a oni su sljedeći: način iskazivanja puta u turskome (ako je u češkome izražen prefiksom), jezične jedinice kojima se u turskome nadmješta prostorno značenje koje je u češkome izraženo prefiksima te način iskazivanja načina kretanja u češkome i turskome jeziku.

6.4.1. Način iskazivanja puta u turskome jeziku

U našoj je korpusnoj građi u turskome put najčešće, preciznije u 36 primjera, iskazan u samome glagolskome leksemu. Cilj ili polazište kretanja, tj. odnos između trajektora i referentne okoline, u turskome se najčešće iskazuje padežnim sufiksima na imenicama, postpozicijama i kvazipostpozicijama. Najfrekventnije korišteni padežni sufiksi zamijećeni u ovoj analizi su dativ i ablativ, a vrlo rijetko i akuzativ. Dativ se uglavnom koristio u svrhu specificiranja kretanja „u smjeru koga/čega“, a ablativ „od koga/čega“. Takve konstrukcije poznate su nam pod nazivom priložno-padežne konstrukcije te ih se može poistovjetiti s prijedložnim izrazima u češkome i stoga ne možemo reći da se radi o satelitima koji bi odgovarali Talmyjevu poimanju toga termina. Također, potrebno je naglasiti da priložno-padežne konstrukcije ne možemo izjednačavati s prefiksima u češkome jeziku jer nisu korijenski vezane za glagolski leksem, već čine njegovu gramatičku dopunu. Dakako, njihova uloga jest određenje cilja, medija i polazišta nekoga kretanja. U analizi nailazimo na tri primjera u kojima je put kretanja izražen glagolom i postpozicijom u apsolutnome padežu. Ovakav način iskazivanja puta posebno nam je zanimljiv jer takve postpozicije u apsolutnome padežu potencijalno najbolje odgovaraju onome što Talmy naziva „sateliti“ i zbog toga bismo njihovu ulogu, uvjetno rečeno, mogli poistovjećivati s ulogom prefiksa u češkome jeziku. Međutim, u našoj korpusnoj građi čine manjinu pa bismo teško na temelju toga mogli zaključiti da prema Talmyjevu modelu turski jezik spada među satelitsko uokvirene jezike, osobito kada njihovu uporabu usporedimo s učestalošću uporabe prefiksa sa značenjem puta kretanja u češkome jeziku. Međutim, treba imati na umu da ova analiza obuhvaća relativno mali broj primjera pa na temelju ovih rezultata nije moguće donositi generalne sudove o tipologiji tih dvaju jezika.

Primjer (30) problematičan je jer se radnja izriče leksemom *kesilmek* koji u primarnome

značenju nema veze s kretanjem. Međutim, kako je povezan u sintagmu s imenicom *ayak* 'stopalo' zaključili smo da stopalo, prema ulozi koju obavlja na ljudskome tijelu, u ovome slučaju ukazuje na to da je sintagmom *ayağı kesilmek* opisana radnja koju stopalo obavlja na ljudskome tijelu, a to je koraćanje.

U turskome primjeru (41) možemo vidjeti uporabu dvaju glagola od kojih jedan leksem određuje put, a drugi način kretanja. Činjenica da su povezani gerundom na *-Ip* govori nam da se radi o dvije uzastopne ili paralelne glagolske radnje pa ih zato promatramo kao jedno kretanje koje je u češkome, pak, izrečeno jednim leksemom. Iz toga razloga treba naglasiti da u ovome primjeru glagol *çıkma* 'izaći' ukazuje na put kretanja trajektora „iz/od čega“, a glagol *uçma* 'letjeti' način na koji se odvija radnja izlaženja.

U primjeru (45) također možemo vidjeti dva glagolska leksema kojima je izraženo kretanje koje je u češkome iskazano samo jednim glagolskim leksemom i prijedlogom *za* 'za'. Ova su dva glagola povezana gerundom na *-Ip*, a on nam govori da su se one odvale paralelno ili netom jedna iz druge. Svaki od njih u semantičkome smislu sadrži informaciju puta kretanja trajektora, a ta je ista informacija u češkome izražena jednim glagolskim leksemom *rozběhnout se za* (+instr.).

U primjeru (49) vidimo uporabu glagola *dolaşmak* koji načelno opisuje kretanje u nekom neodređenom smjeru i teško je prosuditi može li se smatrati da je time izrečen put kretanja ili nije. Ukoliko je autor s namjerom odabrao baš ovaj glagol za opisivanje kretanja subjekta, mogli bismo reći da njegovo značenje ipak implicira značenje puta.

6.4.2. Način izražavanja prostornoga značenja prefiksa iz češkoga u turskom jeziku

Ove smo rezultate odlučili prikazati u tablici radi bolje preglednosti. Za svaki pojedini prefiks koji se pojavljuje u našoj korpusnoj građi navest ćemo tumačenje njegova mjesnoga značenja kao i sve varijante izražavanja bliskog značenja u turskome. Tumačenja smo većinom preuzeli iz gramatike *Příruční mluvnice češtiny* (1995).

PREFIKS	PROSTORNO ZNAČENJE	TURSKI EKVIVALENT
vy-	„iznutra prema van“	1) ABL + <i>çıkma</i> 2) DAT + <i>çıkma</i>
v(e)-	„(izvana) prema unutra“	1) DAT + <i>girmek</i> 2) <i>içeri girmek</i> (postpozicija u aps. padež + glagol) 3) AK + <i>basma</i> 4) <i>sokulma</i>
za-	„izvan vidokruha promatrača“	1) DAT + <i>gitmek</i> 'ići, otići' 2) ABL + DAT + <i>yürümek</i> 3) DAT + <i>dönmek</i>

od-	„od koga/čega (ka komu/čemu)“	1) ABL + <i>koşmak</i> 2) ABL + <i>gitmek</i>
roz-	„raznim putanjama (iz istoga polazišta)“	1) <i>koştu gitti</i> 2) DAT + <i>dökülmek</i> 3) <i>dağılmak</i> 4) ABL + <i>yetişip geçmek</i>
do-	„prema čemu“	1) DAT + <i>gitmek</i> 2) DAT + <i>varmak</i>
při-	„u smjeru kontakta s kim/čim“	1) ABL + <i>gelmek</i> 2) <i>gelmek</i> 3) DAT + <i>yaklaşmak</i> 4) DAT + <i>girmek</i> 5) DAT + <i>çıkma</i> 6) <i>yaklaşmak</i>
pře-	„preko koga/čega“; „s jednog mjesta na drugo“	1) DAT + <i>geçmek</i> 2) <i>taşınmak</i> 3) <i>geçişle</i> + DAT + <i>varmak</i> 4) ABL + <i>kesilmek</i> 5) AK + <i>geçmek</i>
s(e)-	„odozgo prema dolje“	1) DAT + <i>düşmek</i> 2) DAT + <i>yuvarlanmak</i> 3) <i>aşağı inmek</i> (postpozicija u aps. padežu + glagol) 4) <i>inmek</i> 5) ABL + <i>atlamak</i> 6) ABL + <i>inmek</i>
na-	„po površini“; „ispod površine“	1) AK + <i>inmek</i>
vz-	„odozdo prema gore“	1) ABL + <i>çıkarıp uçmak</i> 2) DAT + <i>sıçramak</i> 3) AK + <i>çıkma</i>
pro-	„kroz“	1) ABL + <i>geçmek</i> 2) AK + <i>dolaşmak</i>

6.4.3. Izražavanje načina kretanja u češkome i turskome

A) ČEŠKI

Za češki prijevod sa sigurnošću možemo ustvrditi da je u velikoj većini, preciznije u 44 primjera od ukupnih 51, način kretanja izrečen u glagolskome leksemu. Samo u primjeru (13) način kretanja pobliže je opisan prijedložnom konstrukcijom *bez otálení*, a u 5 drugih primjera način kretanja nije opisan niti u samome glagolskome leksemu niti u ostatku rečenice.

Smatramo važnim napomenuti da su u primjerima (1), (6), (7), (11), (16), (29), (34) i (51) radnje kretanja izražene glagolima *jít* ili *jet* i njihovim izvedenicama čija je značenjska razlika

vrlo jasna zahvaljujući specifičnosti češkoga jezika koju smo spomenuli u natuknicama tijekom analize. Ta se specifičnost odnosi na to da se glagolom *jít* (i izvedenicama) izražava isključivo kretanje pješice, a glagolom *jet* (i izvedenicama) izražava se kretanje vozilom tj. prijevoznim sredstvom. Zašto je to važno istaknuti? Zato što bi, primjerice, u hrvatskome ta dva leksema bila zamijenjena jednim, jer hrvatski u leksičkome smislu ne razlikuje te dvije radnje, i u tome bi slučaju glagol bio neutralne prirode i ne bi izražavao način kretanja trajektora dok je ona ovdje jasno vidljiva.

Primjeri (22) i (23) bili su pomalo dvosmisleni jer glagol *přiblížit se*, koji je izveden od prefiksa *při-* i glagola *blížit se*, s jedne strane može označavati put kretanja trajektora, a s druge strane način kretanja trajektora ili može određivati oboje. Naime, iz perspektive značenja puta kretanja prefiks *při-* i glagol *blížit se* imaju sličnu ulogu, a to je opisivanje smjera kretanja u „smjeru kontakta s nekim ili nečim“. S druge strane, glagol *blížit se* odgovara prostornome određenju kretanja koje Uçar (2006:2) navodi kao relevantnu odrednicu načina kretanja trajektora. Iz treće perspektive, moguće je da glagol *blížit se* naprosto ima dvojaku funkciju.

B) TURSKI

U turskoj korpusnoj građi uspjeli smo prebrojati 5 primjera – (14), (30), (33), (42) i (43) - u kojima je u glagolu sadržano značenje načina kretanja, a vidjeli smo da je po pitanju puta obrnuta situacija, odnosno prevladavaju oni glagoli koji u korijenu riječi sadržavaju informaciju o putu kretanja trajektora. Nadalje, u 17 primjera možemo vidjeti glagolske lekseme čije značenje ne implicira način kretanja ni na koji način, ali popraćeni su priložno-padežnim izrazima, priložnim oznakama ili gerundima na *-(y)A* ili *-(y)ArAk* i drugim konstrukcijama koje pobliže opisuju događaj odnosno proces kretanja. Većinu, čak 29 njih, čine oni primjeri u kojima niti glagoli niti drugi rečenični članovi ne iskazuju način kretanja trajektora, ali možemo pretpostaviti da je to vidljivo iz širega konteksta u koji mi nismo ulazili tijekom ove analize.

Posebno ćemo spomenuti primjer (41) u kojemu možemo vidjeti uporabu dvaju glagolskih leksema međusobno povezanih gerundom na *-Ip* od kojih jedan izriče put, a drugi način kretanja, a zajedno čine logičku cjelinu, odnosno opisuju dvije radnje koje su se odvijale usporedno jedna s drugom ili uzastopno jedna za drugom, a u češkome su izražene jednom leksičkom jedinicom.

Također ćemo spomenuti primjer (49) za koji tek s rezervom možemo reći da nam govori o stavu samoga trajektora spram radnje izražene glagolom *dolaşmak*.

ZAKLJUČAK

Cilj ovoga diplomskoga rada bio je utvrditi što su to glagoli kretanja, koji događaji se njima opojmljuju, koje su glavne sastavnice tih događaja, na koji se način izražavaju u češkome i turskome jeziku te kako se prostorni odnosi izraženi prefiksima u češkome jeziku izražavaju u turskome.

Kronološkim redom donosimo zaključke do kojih smo došli iščitavajući i uspoređujući relevantnu literaturu te provodeći usporednu analizu korpusne građe temeljene na romanu Orhana Pamuka *Benim Adım Kırmızı* (1998) i njegovu prijevodu Petra Kučere na češki jezik *Jmenuji se Červená* (2008).

Kao temeljna i polazišna literatura u kontekstu definicije glagola kretanja, poslužili su nam radovi Leonarda Talmyja (1985; 1991; 2000) u kojima zastupa mišljenje da je kretanje događaj u kojemu objekt (trajektor) mijenja ili zadržava svoju poziciju u prostoru u odnosu na neki referentni okvir, a ono što njegovo kretanje pobliže određuje su put i način. Tu smo definiciju proširili razmišljanjima drugih autora kao što su Zlatev et al. (2006) koji smatraju kako je kretanje isključivo promjena pozicije trajektora u odnosu na referentnu okolinu, a zadržavanje položaja odnosno statični događaji ne mogu se smatrati kretanjem. S obzirom da se put smatra glavnom odrednicom kretanja i da se definira kao udaljenost koju trajektor prelazi tijekom kretanja, odlučili smo slijediti mišljenje da se kretanje ostvaruje tek kada se prijeđe određeni put pa u skladu s time statične događaje kao i glagole kojima se opojmljuju odlučili smo u ovome radu zanemariti. Dakle, glagoli kretanja su punoznačnice kojima se opojmljuje događaj ili proces kretanja u kojemu trajektor prelazeći određeni put na određeni način mijenja svoju poziciju u odnosu na referentnu okolinu. Nadalje, s obzirom na način izražavanja puta i načina kretanja, jezike načelno možemo podijeliti na glagolsko i satelitsko uokvirene jezike. Pretpostavka je da prva skupina put kretanja izražava u samome glagolskome leksemu (način kretanja nije izražen ili se izriče drugim sintaktičkim članom), dok druga skupina glagola put izriče satelitima, a način kretanja u samome glagolu (ili ne izražava uopće). Vodeći se ovim pretpostavkama uočavamo da prefiksi u češkome odgovaraju Talmyjevu pojmu „satelit“ pa smo u analizu krenuli s pretpostavkom da će se Talmyjeva teorija pokazati točnom, odnosno da će prefiksi u kombinaciji s glagolima kretanja u češkome, između ostaloga, biti u službi izražavanja puta. Naime, oni predstavljaju gramatičke morfeme koji ne mijenjaju paradigmatičke karakteristike glagola, vezani su za njihov korijen, te vrše funkciju značenjske modifikacije glagola. S druge strane, Talmyjeva teorija turski jezik smješta među glagolsko uokvirene jezike pa smo u skladu s time očekivali da će put kretanja biti izražavan glagolskim leksemima.

Kao prefiksi s najdominantnijom utjecajem na određenje prostornoga značenja glagola kretanja u češkome, nametnuli su se oni s ulogom mjesne modifikacije značenja pa smo korpus temeljili upravo na glagolima s prefiksima takvoga tipa te smo tražili ekvivalente tih glagola u turskom izvorniku. Analizom korpusa utvrdili smo da je put kretanja u turskome najčešće iskazan samim glagolskim leksemom što je u skladu s Talmyjevim pretpostavkama, dok se postpozicije u apsolutnome padežu, kao jedine leksičke strukture koje bi se eventualno mogle smatrati satelitima, javljaju u tek nekoliko primjera. Po pitanju određenja načina kretanja, češki glagoli u većini su slučajeva način kretanja izražavali u samome glagolskome leksemu, a u turskome ta informacija u većini pregledanih primjera nije iskazana glagolskim leksemom niti širim rečeničnim sadržajem. Konačno, na temelju ovoga korpusa možemo ustvrditi da je put kretanja, koji je u češkome izražavan pomoću prefiksa s ulogom mjesne modifikacije značenja u našem korpusu, u turskome pretežito bio izražen glagolskim leksemom.

Međutim, treba imati na umu da ova analiza ima nekoliko nedostataka, a to je prije svega činjenica da korpus sadrži relativno mali broj primjera i da su primjeri proizvod dvaju govornika. Vjerujemo da bi rezultati bili vjerodostojniji, ako ne i drugačiji, kada bi korpus sadržavao veći broj primjera i kada bi bilo uključeno više različitih govornika koji su različite dobi, obrazovnog statusa, razine načitanoosti i sl. Ipak, ovaj rad može biti prikaz stanja u jeziku na primjeru izoliranog slučaja, a prevoditeljima ovih dviju jezičnih kombinacija koristan uvid u način prevođenja glagola koji opisuju događaje odnosno procese kretanja.

POPIS LITERATURE

1. Ameka K., Felix, James Essegbey. „Serialising Languages: Satellite-Framed, Verb-Framed or Neither.“ *Ghana Journal of Linguistics* 2.1 (2013.), 19-38.
2. Beavers, John, Beth Levin i Shiao Wei Tham. „The typology of motion expression revisited.“ *J. Linguistics* 46 (2010), 331-337.
3. Betül Toplu, Ayşe. „Linguistic Expression and Conceptual Representation of Motion Event in Turkish, English and French: An Experimental Studies.“ Doktorska disertacija, Middle East Technical University, 2011.
4. Čaušević, Ekrem. *Gramatika suvremenog turskog jezika*. Zagreb: Sveučilišna naklada, 1996.
5. Đinđić, Slavoljub. „Glagolski vid u savremenom turskom jeziku.“ *Linguistica XV* (1975.) 51-61.
6. Filačová, Sylva. „Sémantika prefixů ve slovesných neologismech.“ Diplomski rad, Univerzita Karlova, 2017.
7. Grepl, Miroslav, Petr Karlík, Marek Nekula i Zdenka Rusínová. *Příruční mluvnice češtiny*. Prag: Lidové noviny, 1996.
8. Havránek, Bohuslav i Alois Jedlička. *Česká mluvnice*. Prag: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.
9. Hengirmen, Mehmet. *Türkçe temel dilbilgisi*. Ankara: Engin, 1998.
10. Kružić, Barbara, Marija Lovrić i Tea Maksimović. „Kratki pojmovnik kognitivne lingvistike.“ *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis, Vol. 4 No. 4* (2010.), 9-33.
11. Mikić, Mediha. „Analitičke forme glagola u turskom jeziku.“ Diplomski rad, Univerzitet u Sarajevu, 2020.
12. Özçalışkan, Şeyda i Dan I. Slobin, ur.. *Learning How to Search for the Frog: Expression of Manner of Motion in English, Spanish and Turkish: Proceedings of the 23rd Annual Boston University Conference on Language Development*. Somerville, MA: Cascadilla Press, 1999.
13. Özçalışkan, Şeyda i Dan I. Slobin, ur.. *Codability Effects on the Expression of Manner of Motion in Turkish and English: Studies in Turkish Linguistics*. Istanbul: Boğaziçi University Press, 2003.
14. Özçalışkan, Şeyda. „Metaphorical Motion in Crosslinguistic Perspective: A Comparison of English and Turkish“ *Metaphor and Symbol* 18(3) (2002), 189-228.

15. Petr, Jan, Miloš Dokulil, Karel Horálek, Jiřina Hůrková i Miloslava Knappová.
Mluvnice češtiny I. Fonetika, fonologie, morfonologie a morfemika, tvoření slov. Prag: Akademia, 1986.
16. Ribarova Zdenka i Slavomira Ribarova. *Češka gramatika s vježbama.* Zagreb: Porfirogenet, 2015.
17. Shull, Sarah. *The Experience of Space. The privileged Role of Spacial Prefixation in Czech and Russian.* München: Verlag Otto Sagner, 2003.
18. Slobin, Dan Isaac, ur.. *Relating Narrative Events in Translation: Perspectives on language and language development: Essays in honor of Ruth A. Berman.* Dordrecht: Kluwer, 2004.
19. Talmy, Leonard. „Lexicalization patterns: Semantic structure in lexical forms.“ U *Language typology and syntactic description*, uredio Timothy Shopen, 36-149. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.
20. Talmy, Leonard, ur. . *Path to Realization: A Typology of Event Conflation: Paper Read at Proceedings of the Seventeenth Annual Meeting at the Berkeley Linguistics Society.* Berkely: Berkeley Linguistics Society, 1991.
21. Talmy, Leonard. *Toward a Cognitive Semantics, Vol. 1.* Cambridge: The MIT Press, 2000.
22. Uçar, Aygöl. „Türkçe Devinim Eylemlerinde Tarz Anlatımı.“ *Dil ve Edebiyat Dergisi* 3:2 (2006.), 1-19.
23. Zlatev, Jordan, Johan Blomberg i Caroline David "Translocation, language and the categorization of experience." U *Language, cognition, and space : the state of the art and new directions*, uredio Vyvyan Evans, 389-418. London | Oakville: Equinox Publishing, 2010.
24. Žaucer, Rok. „The Role of Verbal Prefixes in Slavic: Evidence from Slovenian Locative Denominal Verbs.“ Diplomski rad, University of Ottawa, 2002.
25. Žic-Fuchs, Milena. *Znanje o jeziku i znanje o svijetu.* Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije, 1991.

Internetski izvori

1. Hrvatska enciklopedija:
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14661>; 6.2.2021.

2. Hrvatski jezični portal:

<https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; 6.2.2021.

<https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; 22.4.2021.

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

Sažetak

Tema ovoga rada bila je usporedna analiza prefigiranih glagola kretanja u češkome i njihovih prijevodnih ekvivalenata u turskome jeziku na temelju korpusne građe sakupljene iz turskoga romana i njegova prijevoda na češki. U prvome dijelu rada iznosimo teorijski okvir na kojemu temeljimo smjernice za analizu, a u drugome dijelu izdvajamo i interpretiramo relevantne primjere čeških prefigiranih glagola kretanja i njihovih ekvivalenata u turskom originalu romana. U analizi smo se posebno osvrnuli na način izražavanja dviju temeljnih odrednica kretanja - puta i načina. Stoga, korpus sadržava samo one primjere u kojima je u češkome kretanje opojmljeno prefigiranim glagolom i to prefiksom koji ima ulogu mjesne modifikacije značenja. Pretpostavka je da prefiksi takvoga tipa u češkome određuju put kretanja trajektora, a uzimajući u obzir činjenicu da u turskome prefiksi ne postoje, nastojimo identificirati jezične jedinice kojima se nadomještaju. Na kraju donosimo kratak pregled analize prema trima kriterijima te izdvajamo problematične primjere.

Ključne riječi: *češki, turski, prefiksi, glagoli kretanja, put i način kretanja*

Summary

In this paper we are carrying out a corpora analysis of Czech prefixed verbs of motion and their equivalents in Turkish based on Turkish novel and its translation to Czech. The first part of the paper represents a theoretical overview of the subject which will serve us as a guideline for the analysis. The second part aims to sort out and interpretate all relevant examples of Czech prefixed verbs of motion and their Turkish equivalents. This analysis particularly discusses different means of expressing path and manner of motion in both Czech and Turkish. The hypothesis is that spatial prefixes express path of motion in Czech and considering that similar language structures do not exist in Turkish, we seek to identify their substitutes. Therefore, this corpora consists of Czech verbs containing spatial prefixes and their Turkish equivalents. In the end, we outline the results under three criteria as well as examples that we find problematic in some way.

Key words: *Czech, Turkish, prefix, verbs of motion, path and manner of motion*